

Tom Granseth

Grensehandel

En analyse av kvaliteten av data

Notater

Innledning og sammendrag

Statistisk sentralbyrå har samlet inn data for å beregne omfanget av nordmenns grensehandel i forbindelse med dagstur til utlandet. Dataene er hentet inn siden 1. kvartal 2004. Hittil er tall kun publisert en gang i 2005 og dekker perioden 1. kvartal 2004 til 2. kvartal 2005. Etter publisering fikk vi mistanke om at kvaliteten på dataene ikke var god nok. Publiseringen ble derfor stoppet for å undersøke kvaliteten og eventuelt legge om undersøkelsen. I dette notatet presenterer vi resultatene av denne analysen.

Hovedkonklusjonen av analysen er at spørsmålssekvensen som i dag benyttes må legges om. Vi har all grunn til å tro at mange av de personer som intervjues, IO, svarer for hele husholdningens kjøp av varer og tjenester, mens meningen er at IO kun skal svare for den delen av husholdningens innkjøp som IO selv har betalt for. Når det er to voksne i husholdningen vil dette føre til at for høye tall rapporteres. Spørsmålene skal legges om fra og med 3. kvartal 2006.

Innhold

Innledning og sammendrag	1
Innhold	2
Tabellregister	3
1. Bakgrunn for undersøkelsen	4
2. Definisjon av grensehandel	4
3. Datainnsamling	6
3.1. Utvalg	6
3.2. Spørsmål	6
3.3. Metode	7
3.4. Bakgrunnsvariabler	7
4. Feilkilder og usikkerhet	7
4.1. Målefeil	7
4.2. Bearbeidingsfeil	8
4.3. Frafallsfeil	8
4.4. Utvalgsskjevhet og utvalgsvarians	8
4.5. Variasjonskoeffisient og standardfeil	9
4.6. Behandling av ekstremverdier	10
4.7. Andre feil	10
5. Beregninger	10
5.1. Fra måned til kvartal	10
5.2. Til nivået for den norske befolkningen	11
6. Resultater	12
6.1. Reisetrekvens	12
6.2. Reisetrekthet	13
6.3. Handleiver	13
6.4. Grensehandelens størrelse	14
6.4.1. Destinasjon	14
6.4.2. Kjøp av tjenester	15
6.4.3. Betalingsmåte	15
7. Sammenligning med andre kilder	16
7.1. Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon	16
7.2. Finansdepartementets anslag på grensehandelen	16
7.3. Svensk varehandelsstatistikk	17
7.4. Antall grensepasseringer	19
8. Drøfting av antagelsene	20
8.1. Beregning av handlebeløp fra måned til kvartal	20
8.1.1. Alternativ metode	20
8.1.2. Annen stratifisering	21
8.2. Beregning til nivå for befolkningen	21
8.3. Spørsmålsstillingen	22
8.4. Frafallsproblemer	24
8.5. Ekstremverdier	25
9. Konklusjon	25
Vedlegg 1. Brev til grensehandelsundersøkelsen	26
Vedlegg 2. Noteringshefte. Dagsturer til utlandet	27
Vedlegg 3. Spørreskjema (4. kvartal 2004)	28
Vedlegg 4. Diverse grensehandelstabeller	29
Vedlegg 5. Bakgrunnsvariabler	31
Vedlegg 6. Frafallstabeller	38
De sist utgitte publikasjonene i serien Notater	46

Tabellregister

Tabell 4.1. Utvalg, avganger og frafall etter kvartal.	8
Tabell 5.1. Handlebeløp, variasjonskoeffisient og konfidensintervall. 2. kvartal 2005.....	12
Tabell 6.1. Andel personer på dagstur til utlandet etter kvartal, bostedslandsdel og -fylke.	13
Tabell 6.2. Dagsturer per person etter kvartal, bostedslandsdel og -fylke.....	13
Tabell 6.3. Handlebeløp per dagstur per person etter kvartal, bostedslandsdel og -fylke	14
Tabell 6.4. Handlebeløp, etter destinasjon og kvartal. 2004 og 2005. Mill. kroner.....	14
Tabell 6.5. Andel handlebeløp, etter destinasjon og kvartal. Prosent.....	15
Tabell 6.6. Andel bruk av betalings- eller kredittkort. 2004 og 2005.....	15
Tabell 7.1. Samlet anslått handelslekkasje og grensehandel. 2006	17
Tabell 7.2. Omsetning, antall ansatte og antall bedrifter i Strømstad kommune etter næringsgruppe. 2004.....	18
Tabell 7.3. Omsetning, antall ansatte og antall bedrifter i Eda kommune etter næringsgruppe. 2004	19
Tabell 7.4. Antall grensepasseringer ved Svinesund.....	20
Tabell 8.1. Oppblåsningsfaktorer etter kvartal og stratum	21
Tabell 8.2. Oppblåsningsfaktorer etter kvartal og stratum	22
Tabell 8.3. Utgift per husholdning per år i ulike husholdningstyper, etter varegruppe. 2004-priser. Kroner.....	23
Tabell 8.4. Grensehandel per person etter husholdningstype og kvartal. Kroner	23
Tabell 8.5. Grensehandel etter husholdningstype og kvartal. Milliarder kroner	23
Tabell 8.6. Andel turer siste måned i kvartalet etter handlebeløpets størrelse. 2004 og 2005.....	24
Tabell 8.7. Publisert og revidert grensehandelsbeløp etter kvartal.....	24
Vedleggstabell 1. Personer på reise, turer og handlebeløp etter husholdningstype. 1. kvartal 2004	29
Vedleggstabell 2. Personer på reise, turer og handlebeløp etter husholdningstype. 2. kvartal 2004	29
Vedleggstabell 3. Personer på reise, turer og handlebeløp etter husholdningstype. 3. kvartal 2004	29
Vedleggstabell 4. Personer på reise, turer og handlebeløp etter husholdningstype. 4. kvartal 2004	30
Vedleggstabell 5. Andel personer på dagstur til utlandet etter aldersgruppe og kjønn.....	30
Vedleggstabell 6. Dagsturer per person ¹ etter kvartal, aldersgruppe og kjønn.....	30
Vedleggstabell 7. Handlebeløp per dagstur per person etter kvartal, aldersgruppe og kjønn.....	30
Vedleggstabell 8. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 1. kvartal 2004	38
Vedleggstabell 9. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 2. kvartal 2004	39
Vedleggstabell 10. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 3. kvartal 2004	40
Vedleggstabell 11. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 4. kvartal 2004	41
Vedleggstabell 12. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 1. kvartal 2005	42
Vedleggstabell 13. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 2. kvartal 2005	43
Vedleggstabell 14. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 3. kvartal 2005	44
Vedleggstabell 15. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 4. kvartal 2005	45

1. Bakgrunn for undersøkelsen

Statistisk sentralbyrå har inntil 2004 benyttet Norges Banks valutastatistikk som kilde for kartlegging av omfanget av norsk næringslivs og norske husholdningers økonomiske forbindelser med utlandet, Utenriksregnskapet i Statistisk sentralbyrå. Valutastatistikken ble imidlertid lagt ned fra 2005, og Statistisk sentralbyrå har derfor utviklet ny datainnsamling som erstatning for denne.

Datainnsamlingen for husholdningenes utenlandstransaksjoner er todelt. I reiseundersøkelsen er det siden 2002 kartlagt norske husholdningers forbruk på overnattingssturer til utlandet. For å få kartlagt husholdningenes totale transaksjoner med utlandet, er reiseundersøkelsen supplert med en undersøkelse av husholdningenes forbruk i forbindelse med dagstur til utlandet, heretter kalt grensehandel.

2. Definisjon av grensehandel

Husholdningenes grensehandel er avgrenset slik:

- Innkjøp av lovlige varer/tjenester¹ til bruk i norske husholdninger² i/fra utlandet³
 - ❖ i forbindelse med dagstur⁴ til utlandet
 - ❖ uavhengig av hvordan varen er fraktet hjem
 - ❖ uavhengig av måten kjøpet er finansiert⁵

Unntak:

- Kjøp av fast eiendom i utlandet⁶

Kommentarer til definisjonen:

¹ Alle lovlige varer og tjenester, skal dekkes. Med tjenester menes for eksempel ulike servicetilbud som frisørtime, tannlegetime, reparasjon eller service på bil. Handel av tax-free varer på ferge eller fly i forbindelse med dagstur, skal også regnes med.

Med lovlig vare menes vare som lovlig kan omsettes i Norge, og som ikke nødvendigvis samsvarer med Toll- og avgiftsmyndighetenes bestemmelser om tollkvoter ved innførsel til Norge. Innkjøp av varer utover eventuelle fastsatte tollkvoter, skal regnes med uavhengig om den reisende fortøller varen eller om varen innføres ulovlig til Norge.

Mat, drikke, bensin og drivstoff som er innkjøpt i utlandet og som forbrukes på turen, skal også regnes med, også det som forbrukes i Norge på veg fra utlandet. Innkjøp av for eksempel drivstoff til bil, mat og drikke som kjøpes i Norge, men som forbrukes i utlandet, skal derimot ikke regnes med.

Kjøp av biler eller andre varer i utlandet som krever fortolling, skal også regnes med. Disse varene må spesifiseres særskilt av oppgavegiver, ellers vil det oppstå dobbeltregistrering idet de fortollende varene også registreres som vareimport i Statistisk sentralbyrås utenrikshandelsstatistikk med varer.

Eventuelle bøter som ilegges av tollmyndighetene skal naturlig nok ikke medregnes.

Innsmuglede ulovlige varer, som narkotika og sprit (alkoholmengde over 60 volumprosent), er normalt ulovlig å omsette i Norge og regnes ikke med. Slike varer regnes likevel som lovlige varer om personen har innhentet nødvendig spesialtillatelse for innkjøpet.

² Norske husholdninger er personhusholdninger, som altså er lønnstakere, trygdede, pensjonister o.a.

De innkjøpte varer og tjenester i utlandet må være til forbruk i husholdningene. Innkjøp for andre (familie, venner og bekjente) skal også regnes med dersom varene skal brukes i husholdningssammenheng. Innkjøp beregnet for bruk i husholdningen hjemme eller for andres husholdning skal også regnes med, selv om innkjøpene gjøres på forretningsreise.

Medlemmer av private husholdninger (intervjuobjektet, IO, er enten selvstendig næringsdrivende eller har vanlig ansettelsesforhold) som er på tjenstereise i utlandet i yrkessammenheng, der alle utgifter dekkes av arbeidsgiver, skal ikke regnes med som husholdningens transaksjon med utlandet.

³ Det er ikke avgjørende om innkjøpet gjøres i forbindelse med tur til utlandet. Bestilling av varer fra utlandet uten at personen må reise til utlandet, skal også regnes med. Eksempel på det er bestilling over Internett, kataloger, telefon eller annet, og kunden henter varen på Posten eller får varen levert på døren hjemme. Varer som krever spesiell frakt, og som utenlandsk selger påtar seg å frakte til kundens hjem, skal regnes med.

Ved bestilling av reisebilletter til utenlandsreise gjennom reisebyrå i Norge, skal provisjonen (5-10 prosent) ikke regnes som transaksjon med utlandet. Resten av beløpet skal regnes som transaksjon med utlandet, hvis flyselskapet er utenlandsk. En bør i prinsippet ta hensyn til at SAS er 5/7 utenlandsk eid.

Når det gjelder bestilling av reise- /hotellbilletter til innlandstur gjennom reisebyrå i utlandet, skal kun provisjonen regnes som transaksjon med utlandet.

⁴ Det er utenriksregnskapets databehov som er lagt til grunn for definisjonen av grensehandel. Gjennom andre undersøkelser foreligger det opplysninger om husholdningenes forbruk på overnattingstur, og avgresningen til dagstur er derfor begrunnet rent praktisk.

Likhetstegnet mellom grensehandel og dagstur til utlandet, er også begrunnet med at man på den måten antagelig dekker handel i de typiske grensehandelsområder i utlandet.

Ved en avgrensning av grensehandel til dagstur, inkluderes ikke nordmenn som ferierer i fritidshus, hytte eller campingvogn i grensenære områder i utlandet. Handel i utlandet i forbindelse med slike utenlandsopphold, regnes derfor ikke som grensehandel i denne sammenheng. Slik handel kartlegges i reiseundersøkelsen.

⁵ Det er helt uten betydning om kjøpet er betalt kontant eller med lån i norske eller utenlandske banker, om det er brukt kredittkort med betalingsutsettelse eller betaling med elektronisk betalingskort. Handel der det er benyttet betalings- eller kredittkort skal i denne undersøkelsen spesifiseres.

⁶ Kjøp av fast eiendom i utlandet regnes ikke som grensehandel.

3. Datainnsamling

3.1. Utvalg

Grensehandelsundersøkelsen er basert på et representativt utvalg av 2 000 norske personer i aldersgruppen 16 - 79 år, se punkt 4.3 om avganger og frafall. Personen er utvalgsenhet i denne undersøkelsen, ikke husholdningen. Utvalget er trukket fra den sentrale befolkningsdatabasen i Statistisk sentralbyrå. Undersøkelsen er kvartalsvis, og det er trukket nytt utvalg hvert kvartal.

I 2004 ble Statistisk sentralbyrås standard utvalgsplan benyttet. I følge utvalgsplanen er landet inndelt i utvalgsområder, som igjen var gruppert i 109 strata. Utvalgsområdene er kommuner eller grupper av kommuner. Kommuner med lavt innbyggertall slås sammen med andre kommuner, slik at alle utvalgsområder hadde minst 7 prosent av samlet innbyggertall i det stratomet området tilhørte.

Utvalgstrekkningen i 2004 foregikk i to trinn. I første trinn ble det trukket et utvalgsområde fra hvert stratum. Utvalgsområder som utgjør egne strata ble trukket ut med 100 prosent sannsynlighet. De resterende ble trukket ut med en sannsynlighet proporsjonal med innbyggertallet i utvalgsområdet. I andre trinn ble utvalget av personer trukket tilfeldig fra de 109 utvalgsområdene. Trekkingen på andre trinn foregikk slik at utvalget var selvveiende når begge trinn ble sett under ett. Denne utvalgsplanen er mer tilpasset et opplegg med besøksintervju.

Utvalgsplanen for 2004 er omtalt i notat

http://www.ssb.no/emner/00/90/omnibus/notat_200521/notat_200521.pdf

Utvalgene for 2005 er trukket på en annen måte enn i 2004. Omnibusundersøkelsen ble da nedlagt og de reiselivsrelaterte undersøkelsene som grensehandels- og reiseundersøkelsen ble videreført i 2005 med en ny utvalgsplan. Det ble trukket et representativt ett trinns utvalg av Norges befolkning, selvveiende utvalg på 2000 personer brutto.

3.2. Spørsmål

I grensehandelsundersøkelsens spørsmål 1 blir IO spurt om antall dagsturer til utlandet siste kvartal og i spørsmål 2 om antall dagsturer siste måned, se spørreskjemaet i vedlegg 3.

For hver dagstur siste måned blir IO spurt om nærmere detaljer som:

- destinasjon (land og sted)
- totalt handlebeløp omregnet til norske kroner. Det er ikke kartlagt ytterligere fordeling på vareslag som dagligvarer, øl/vin/brennevin eller tobakk.
- bruk og eventuelt beløp betalt med elektroniske betalings- eller kredittkort
- kjøp og eventuelt beløp brukt på tjenester på dagsturen

Når det gjelder de tre handlebeløpene, er det viktig prinsipp at det er det beløpet IO selv har betalt i utlandet som skal noteres. Utgifter som ektefelle/samboer eller andre personer i husholdningen har på dagsturen, skal ikke kartlegges. I punkt 8.3 er kvaliteten på data i forhold til dette kravet drøftet.

3.3. Metode

Undersøkelsen er gjennomført som telefonintervju. Bl.a. for å unngå frafall, ble intervjuet i enkelte helt spesielle tilfeller gjennomført ved besøk.

Forut for siste måned i kvartalet ble det sendt ut et noteringshefte til IO, se velegg 2. Formålet med noteringsheftet var dels å forberede IO på undersøkelsen dels å gi IO muligheter for å notere handlebeløpene fortløpende i stedet for å måtte huske detaljer i ettertid.

Feltperioden med intervjuer starter rett etter kvartalets utløp og foregår vanligvis i fem til seks uker.

Det er benyttet PC under intervjuene, såkalt PC-assistert intervjuing eller CATI/Computer Assisted Interviewing. Intervjueren leser opp spørsmål fra en dataskjerm og registrerer svarene direkte på PC. Fordeler og ulemper ved slik PC-assistert intervjuing, er drøftet i notater 2005/21.

Omnibusundersøkelsen oktober/november 2004 Hanne Cecilie Hougen

http://www.ssb.no/emner/00/90/omnibus/notat_200521/notat_200521.pdf

3.4. Bakgrunnsvariabler

Det er knyttet en rekke bakgrunnsvariabler til hvert IO. Noen av bakgrunnsvariablene er hentet fra administrative registre, enten fra den sentrale befolkningsdatabasen i Statistisk sentralbyrå eller fra andre registre. Eksempler på slike bakgrunnsvariabler er alder og kjønn samt opplysninger om IOs bostedsfylke og -landsdel.

Andre bakgrunnsvariabler er kartlagt i selve intervjuet, for eksempel opplysninger knyttet til arbeidsforhold, sammensetning av husholdningen, IOs inntekt og utdanning. Alle bakgrunnsvariabler med svaralternativer finnes i vedlegg 5.

4. Feilkilder og usikkerhet

4.1. Målefeil

Et eksempel på målefeil er *galt svar fra IO*, for eksempel ved at IO ikke husker forhold tilbake i tid. Dette problemet ble forsøkt løst ved å sende ut noteringshefte på forhånd. Noteringsheftet ble kun brukt på 28 prosent av dagsturene i 3. kvartal 2005, og 60 prosent av de som hadde brukt noteringsheftet i løpet av måneden, brukte det under selve intervjuet.

Et annet eksempel på målefeil er at IO mener spørsmålet berører et ømtålig tema. Har for eksempel IO handlet for mer enn det som er tillatt innført til Norge, kan IO bevisst gi galt svar.

Et tredje eksempel på målefeil er at IO *misforstår spørsmålet*. Et viktig prinsipp er at IO skal rapportere det beløp IO selv har betalt, selv om beløpet gjelder varer og tjenester som hele husholdningen konsumerer. Spørsmålet i spørreskjemaet som Intervjueren leser opp for IO, var greit nok formulert, men det som kanskje kan forvirre er ordlyden i noteringsheftet:

Her skal du notere alle vare- og tjenestekjøp til *privat* forbruk, uavhengig av om det er til eget eller andres forbruk. Varer kjøpt og konsumert på turen skal også tas med. Vi ber deg også angi beløpet brukt til kjøp av tjenester. Med tjenester tenker vi på ulike servicetilbud som frisørtime, tannlege time service på bil etc.

Dette er nærmere drøftet i punkt 8.3.

4.2. Bearbeidingsfeil

Bearbeidingsfeil er avvik mellom den verdien som registreres inn av Intervjuer og den verdien som til slutt blir liggende på datafilen. Slike feil kan for eksempel oppstå under omkodinger. Dataene fra denne undersøkelsen er kontrollert uten at det er oppdaget bearbeidingsfeil som kan ha betydning for resultatene.

4.3. Frafallsfeil

Det vil alltid ta en viss tid fra en person for eksempel dør eller flytter, til registeret blir oppdatert med disse opplysningene. Registeret som utvalget trekkes fra, er derfor ikke fullstendig oppdatert til enhver tid. Det viste seg at noen av de 2 000 personene som ble trukket ut til å delta i undersøkelsen, enten var døde eller var bosatt i utlandet ved intervjutidspunktet. Dette kalles *avganger* og avganger skal ikke regnes med i bruttoutvalget siden de ikke er med i populasjonen som undersøkelsen skal dekke. Avgangene er ikke erstattet med nye IO, og bruttoutvalget er derfor lavere enn 2 000. Det er om lag 15-35 avganger hvert kvartal. De IO som er forsøkt intervjuet representerer *bruttoutvalget*.

Det er som regel frivillig å delta i Statistisk sentralbyrås undersøkelser rettet mot privatpersoner. En må derfor regne med at enkelte IO derfor unnlater å svare. Det at noen unnlater å svare, kalles *frafall*. De som svarer på spørsmålene representerer *nettoutvalget*, se punkt 8.4.

Tabell 4.1. Utvalg, avganger og frafall etter kvartal.

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005	3. kvartal 2005	4. kvartal 2005
Utvalg	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
- Avganger	21	16	20	20	25	13	33	23
= Bruttoutvalg	1 979	1 984	1 980	1 980	1 975	1 987	1 967	1 987
- Frafall	746	661	639	541	741	693	690	700
= Nettoutvalg	1 233	1 323	1 341	1 439	1 234	1 294	1 277	1 287
Nettoutvalg i forhold til utvalg	61,7 %	66,2 %	67,1 %	72,0 %	61,7 %	64,7 %	63,9 %	64,4 %
Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg	62,4 %	66,7 %	68,0 %	72,7 %	62,5 %	65,3 %	65,0 %	65,4 %

4.4. Utvalgsskjevhet og utvalgsvarians

Dersom fordelingen av et bestemt kjennemerke, for eksempel alder, er annerledes i nettoutvalget enn i bruttoutvalget, fører frafall til at utvalget blir skjevt. Utvalgsskjevhet i forhold til alder medfører ikke nødvendigvis at nettoutvalget er skjevt i forhold til andre kjennemerker som for eksempel kjønn.

På den annen side gir godt samsvar mellom fordelingene i netto- og bruttoutvalget for ett eller flere kjennemerker, ingen garanti for at utvalget ikke er skjevt med hensyn til andre kjennemerker.

Det er også utvalgsskjevhet når fordelingen av et bestemt kjennemerke er annerledes i bruttoutvalget enn i populasjonen som undersøkelsen skal si noe om. Slik utvalgsskjevhet kan oppstå i utvalgstrekkingen, hvor tilfeldigheter kan føre til at fordelingen av enkelte kjennemerker i utvalget ikke er helt lik fordelingen i populasjonen.

I Statistisk sentralbyrås utvalgsplaner er normale rutiner for tilfeldig trekking av utvalg fulgt, og det er ingen indikasjoner på at det har oppstått betydelig utvalgsskjevhet. I vurderingen av utvalgsskjevhet bør en derfor knytte større oppmerksomhet til avvikene mellom nettoutvalget og bruttoutvalget enn mellom bruttoutvalget og populasjonen. Avvikene mellom bruttoutvalget og populasjonen skyldes tilfeldig utvalgsvarians, og en kan forvente at de personene som trekkes ut i

hver befolkningsgruppe ikke skiller seg systematisk fra de som ikke trekkes ut. Dersom en ønsker å presentere data for et tverrsnitt av det norske folk, vil grupper som er underrepresentert i bruttoutvalget veie for lite i de samlede resultatene. Innenfor hver gruppe vil personene som er trukket ut, være representative for sin gruppe. Slike skjevheter er erfaringsmessig små.

Ved sammenlikning av nettoutvalget og bruttoutvalget, er det alltid risiko for at nettoutvalget skiller seg systematisk fra frafallet. Hvis temaet en studerer (den avhengige variabelen) har en særlig sterk sammenheng med kjennetegn som er skjevt fordelt i utvalget, kan en vurdere å vekte datamaterialet for å minske effekten av skjevhetene. For at dette skal ha noen hensikt, bør imidlertid skjevhetene være betydelige. I de fleste tilfeller vil skjevhetene imidlertid være for små til at vekting har noen hensikt.

4.5. Variasjonskoeffisient og standardfeil

Det er alltid en viss usikkerhet knyttet til resultater som bygger på opplysninger om et utvalg av den populasjonen undersøkelsen dekker. Denne usikkerheten kalles *utvalgsvarians*. Når utvalget blir trukket som tilfeldig utvalg, er det mulig å beregne hvor stor utvalgsvariansen kan ventes å bli.

Usikkerheten til en publisert størrelse, T , kan beskrives med to størrelser, standardfeilen eller variasjonskoeffisienten.

Standardfeilen er en absolutt størrelse på samme skala som det publiserte tall selv og betegnes ofte med

$$(4.1) \quad SE_T$$

Variasjonskoeffisienten er en relativ størrelse:

$$(4.2) \quad CV_T = 100 * \frac{SE_T}{T}$$

og gir et uttrykk for usikkerheten i prosent av tallet selv.

Standardfeilen til størrelsen T kan også i mange situasjoner knyttes til standardavviket til de opprinnelige observasjonene beskrevet med $X_1, X_2 \dots X_n$ når størrelsen T bygger på gjennomsnittet av observasjonene.

$$(4.3) \quad T = k * \bar{X}$$

Da vil standardfeilen til T skrives ved

$$(4.4) \quad SE_T = k * \frac{STD_x}{\sqrt{n}}$$

der standardavviket er gitt med

$$(4.5) \quad STD_x = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_1 (X_i - \bar{X})^2}$$

Vi ser at usikkerheten til T avtar med kvadratroten av antall observasjoner.

Det er også vanlig å koble sammen informasjonen mellom tallet og usikkerheten til tallet ved å lage et konfidensintervall omkring det publiserte tallet, for eksempel 95 prosent konfidensintervall.

$$(4.6) \quad T \pm 1,96 * SE_T$$

eller etter

$$(4.7) \quad T * \left[1 \pm 1,96 * \frac{CV_T}{100} \right]$$

Variasjonskoeffisienten til tallene totalt for hele året er halvparten av variasjonskoeffisienten i kvartalet.

4.6. Behandling av ekstremverdier

I utvalgsundersøkelser kan en ha observasjoner som avviker sterkt fra gjennomsnittet. Måten slike observasjoner skal behandles på, må vurderes i hvert tilfelle. En kan anta at IO har gitt

- feilaktige opplysninger og dermed enten fjerne hele IO eller fjerne kun observasjonen fra datagrunnlaget
- riktige opplysninger, men at observasjonen er såpass sjelden at den ikke er representativ. IO gis i slike tilfeller en oppblåsingsfaktor på 1. Det innebærer altså at IO kun representerer seg selv.
- riktige opplysninger og behandle observasjonen på samme måte som andre observasjoner

Slik beregningsopplegget til denne undersøkelsen er lagt opp, vil en observasjon med en ekstrem verdi i tillegg også påvirke gjennomsnittet i sitt stratum, et gjennomsnitt som brukes i senere beregninger, se punkt 5.1.

4.7. Andre feil

Som nevnt i punkt 3.2, er handlebeløp kun registrert for turene siste måned. Beregningen av handlebeløp per kvartal, er nærmere omtalt i punkt 5.1. I disse beregningene er det forutsatt at gjennomsnittlig handlebeløp per tur per IO i siste måned, er lik gjennomsnittlig handlebeløp per tur per IO for dagsturene i de to første måneder i kvartalet. Antagelsen kan være en feilkilde og er nærmere drøftet i punkt 8.1.

5. Beregninger

De publiserte tallene for grensehandelen gjelder for hele befolkningen i aldersgruppen 16-79 år samt for hele kvartalet. Ettersom det finnes detaljerte opplysninger kun om dagsturene i siste måned i kvartalet, (se punkt 3.2 Spørsmål) og undersøkelsen er basert på et utvalg av den norske befolkning, har det vært nødvendig med en beregning i to trinn, se 5.1. og 5.2. nedenfor.

Forut for beregningene er datamaterialet etterstratifisert i åtte strata, fire aldersgrupper og to kjønn. Aldersgruppene er 16-24 år, 25-44 år, 45-66 år og 67-79 år.

5.1. Fra måned til kvartal

Beregningen fra måned til kvartal gjelder variablene ”totalt handlebeløp”, ”beløp/betalingskort” og ”beløp/tjenester”. Nedenfor redegjøres for hvordan ”totalt handlebeløp” er beregnet. Variablene ”beløp/betalingskort” og ”beløp/tjenester” er beregnet på tilsvarende måte.

Beregningen skjer for hvert IO, og i beregningen er IO inndelt i to grupper.

Gruppe 1 er IO som har vært på dagstur til utlandet i siste måned i kvartalet og som har antall og nærmere detaljer om disse dagsturene. For disse IO finnes også opplysninger om antall dagsturer siste kvartal. Formelen nedenfor viser hvordan kvartalsbeløpet er beregnet;

$$(5.1) \quad Kr_Q = Kr_{m3} * \frac{R_Q}{R_{m3}}$$

der;

Kr_Q	=	handlebeløp hele kvartalet
Kr_{m3}	=	handlebeløp siste måned i kvartalet
R_Q	=	antall dagsturer til utlandet i hele kvartalet
R_{m3}	=	antall dagsturer til utlandet siste måned i kvartalet

Om IO har dagsturer kun siste måned, er

$$(5.2) \quad \frac{R_Q}{R_{m3}} = 1 \text{ og } Kr_Q = Kr_{m3}$$

Gruppe 2 er IO som kun har vært på dagstur i første del av kvartalet, og disse IO har kun opplysninger om antallet turer i kvartalet, og mangler opplysninger om handlebeløp på de turene de har vært på. Beregningen av handlebeløp må derfor baseres på opplysninger fra andre IO som har slike opplysninger, det vil si IO i gruppe 1 ovenfor.

Basert på IO i gruppe 1, beregnes gjennomsnittlig handlebeløp per tur for hvert av de åtte strataene.

$$(5.3) \quad A_j = \frac{Kr_{m3j}}{R_{m3j}}$$

A_j	=	gjennomsnittlig handlebeløp for alle IO i gruppe 1 i stratum J
Kr_{m3j}	=	totalt handlebeløp i siste måned for alle IO i gruppe 1 i stratum J
R_{m3j}	=	totalt antall dagsturer i siste måned for alle IO i gruppe 1 i stratum J

Beregnet handlebeløp i kvartalet for et IO i gruppe 2 i stratum J, er lik gjennomsnittlig handlebeløp per tur for stratum J, multiplisert med antall turer i hele kvartalet som dette IO har.

$$(5.4) \quad Kr_j = R_Q * A_j$$

der;

Kr_j	=	totalt handlebeløp for et bestemt IO i stratum J
R_Q	=	totalt antall dagsturer i kvartalet for det samme IO
A_j	=	gjennomsnittlig handlebeløp for alle IO i gruppe 1 i stratum J

5.2. Til nivået for den norske befolkningen

Beregningene fra nivået i utvalget til nivået for hele befolkningen (oppblåsingen) gjelder de numeriske variablene "antall personer på reise", "antall reiser", "totalt handlebeløp", "beløp/betalingskort" og "beløp/tjenester". Oppblåsingen baseres på kjennskap til antall respondenter i hvert av de åtte strataene og antall innbyggere i Norge i de samme strata. Den inverse verdien av oppblåsingsfaktoren uttrykker andelen av befolkningen innen et stratum som det finnes grensehandelsopplysninger om. Den er gjennomsnittlig på 0,4 promille.

Metoden gir én oppblåsingsfaktor for hvert stratum, etter formelen:

$$(5.5) \quad W_j = \frac{N_j}{n_j}$$

der;

W_j = oppblåsingsfaktor (weight) for stratum j
 N_j = Norges befolkning i stratum j
 n_j = antall respondenter i stratum j

For hvert IO blir nevnte numeriske variabler multiplisert med sitt stratas oppblåsingsfaktor, som summert for alle IO gir totaltall.

Tabell 5.1 nedenfor viser handlebeløp for 2. kvartal 2005, med variasjonskoeffisienter og nedre og øvre grense for konfidensintervallene.

Tabell 5.1. Handlebeløp, variasjonskoeffisient og konfidensintervall. 2. kvartal 2005

Destinasjon	Handlebeløp. Milliarder kroner	Variasjons- koeffisient	Konfidensintervall	
			Nedre grense. Milliarder kroner	Øvre grense. Milliarder kroner
I alt	2,84	10,7 %	2,24	3,44
Svinesund	0,61	20,7 %	0,36	0,86
Strømstad	0,88	19,2 %	0,55	1,21
Charlottenberg	0,37	24,8 %	0,19	0,55
Sverige ellers	0,59	19,4 %	0,37	0,81

6. Resultater

6.1. Reisefrekvens

Tabell 6.1 viser at 19 prosent av befolkningen hadde vært på dagstur i 1. kvartal 2004. Denne andelen varierte noe fra kvartal til kvartal. Det betyr altså at jevnt over er en av fem nordmenn på dagsturer til utlandet i løpet av et kvartal.

Bosted i forhold til grensen er svært avgjørende for mulighetene til å dra på dagstur til utlandet. Hovedinntrykket er da ganske riktig at folk som bor nær grensen reiser mest. Østfoldingenene ligger på norgestoppen, og i løpet av 4. kvartal 2004 var for eksempel tre av fire østfoldinger på dagstur til utlandet. Tilsvarende andel for 1. kvartal 2004 var 2 av 3.

Folk bosatt i de tre nordligste fylkene reiste også ganske hyppig på dagstur til Sverige eller Finland. Om lag hver fjerde eller femte nordlending hadde vært på dagstur til utlandet, litt avhengig av kvartal. Nesten tre av fem finnmarkinger hadde vært på dagstur til utlandet i 1. og 2. kvartal. 2004. Tabellen viser ikke destinasjon for disse, men bakgrunnsdataene viser at finnmarkingene utelukkende reiste på dagstur til Finland.

Grensehandel er populært også i Hedmark. I 2. kvartal 2005 hadde tre av sju hedmarkinger vært på dagstur til utlandet, mens andelen i de andre kvartalene i 2004 var noe lavere.

Blant sørlendinger og vestlendinger var andelen personer som hadde vært på dagstur til utlandet så liten, at den statistiske usikkerheten blir for stor.

Tabell 6.1. Andel personer på dagstur til utlandet etter kvartal, bostedslandsdel og -fylke.

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005
I alt	19 %	19 %	22 %	21 %	18 %	20 %
Akershus/Oslo	25 %	29 %	24 %	27 %	20 %	26 %
Akershus	26 %	33 %	32 %	32 %	21 %	36 %
Oslo	24 %	25 %	17 %	22 %	20 %	18 %
Hedmark/Oppland	23 %	25 %	29 %	26 %	22 %	28 %
Hedmark	25 %	32 %	41 %	34 %	32 %	42 %
Oppland	20 %	18 %	14 %	18 %	13 %	16 %
Østlandet ellers	39 %	28 %	39 %	39 %	34 %	36 %
herav Østfold	65 %	56 %	71 %	75 %	60 %	62 %
Agder/Rogaland/ Vestlandet						
Trøndelag	14 %	20 %	28 %	19 %	23 %	22 %
Nord-Norge	25 %	24 %	21 %	22 %	14 %	15 %
herav Finnmark	59 %	58 %	39 %	44 %	34 %	32 %

6.2. Reisehyppighet

Mange av de som reiser, har flere dagsturer. Igjen er det nærheten til grensen som er avgjørende for muligheten for høy reisehyppighet til utlandet. De personene som var på dagstur til utlandet i 2. kvartal 2005, hadde i gjennomsnitt 2,54 dagsturer per person. Slik tabell 6.1. ovenfor viser, varierer andelen noe fra kvartal til kvartal. Østfoldinger og Finnmarkinger var de som reiste oftest over grensa på dagstur.

Tabell 6.2. Dagsturer per person¹ etter kvartal, bostedslandsdel og -fylke

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005
I alt	2,47	2,24	2,62	2,08	2,28	2,54
Akershus/Oslo	1,75	2,08	1,85	1,60	1,86	2,02
Akershus	1,81	1,77	1,90	1,61	1,94	2,11
Oslo	1,69	2,49	1,77	1,59	1,76	1,88
Hedmark/Oppland	2,31	2,14	2,64	2,26	1,62	2,19
Hedmark	2,29	2,29	2,79	2,80	1,88	2,67
Oppland	2,35	1,81	1,99	1,11	1,00	1,00
Østlandet ellers	3,44	2,83	3,50	2,43	2,84	2,99
herav Østfold	5,01	3,82	4,96	3,25	4,21	4,64
Agder/Rogaland/ Vestlandet						
Trøndelag	1,72	1,90	1,79	1,44	1,95	1,94
Nord-Norge	2,55	2,01	3,58	3,02	2,79	3,84
herav Finnmark	3,36	2,59	5,14	3,95	4,60	5,69

6.3. Handleiver

De personer som reiser, handler for i gjennomsnitt 1 400 – 1 600 kroner per dagstur. Det virker som de som reiser ofte, handler mindre hver gang enn de som reiser sjelden. I hvert fall handler østfoldingene for om lag 1 200 kroner hver tur, litt avhengig av kvartal, mens de som bor i Oslo eller Akershus som ikke reiser fullt så ofte, handler for om lag 2 000 kroner per tur, se tabell 6.3.

¹ Blant personer som er på reise

Tabell 6.3. Handlebeløp per dagstur per person etter kvartal, bostedslandsdel og -fylke

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005
I alt	1 261	1 740	1 638	1 690	1 405	1 654
Akershus/Oslo	1 804	1 907	2 225	2 089	1 990	1 932
Akershus	1 318	1 814	1 856	2 095	1 914	1 924
Oslo	2 235	1 995	2 893	2 080	2 088	1 947
Hedmark/Oppland	1 522	1 887	1 001	1 583	1 050	1 128
Hedmark	1 186	1 149	850	1 545	795	1 065
Oppland	1 956	3 891	1 879	1 784	2 199	1 541
Østlandet ellers	1 098	1 441	1 670	1 561	1 317	1 483
herav Østfold	958	1 172	1 423	1 274	1 013	1 319
Agder/Rogaland/ Vestlandet						
Trøndelag	1 139	2 542	1 882	1 390	1 232	1 393
Nord-Norge	983	1 442	990	1 536	1 131	1 357
herav Finnmark	859	887	1 049	839	615	1 473

6.4. Grensehandelens størrelse

I 2004 reiste nordmenn på 6,5 millioner dagsturer til utlandet og handlet for i alt 10,2 milliarder kroner. I 3. kvartal handlet nordmenn for 3,2 milliarder kroner, mens 1. kvartal var det kvartalet med lavest grensehandel, 2,0 milliarder kroner. Gjennomsnittlig handlebeløp i 2004 var på om lag 1 400 – 1 600 kroner per dagstur.

6.4.1. Destinasjon

Det dominerende området for norsk grensehandel er Svinesund og Strømstad. Nesten 52 prosent av nordmennenes grensehandel i utlandet, foregikk i Svinesund eller Strømstad i 2004. Charlottenberg er grensehandelsdestinasjon nummer tre for nordmenn, og ved disse tre største destinasjonene til sammen brukte nordmenn nesten tre av fem norske "grensehandelskroner" i 2004.

Tabell 6.4. Handlebeløp, etter destinasjon og kvartal. 2004 og 2005. Mill. kroner

	I alt	Sverige i alt	herav Sverige				Andre land
			Strømstad	Svinesund	Charlotten- berg	Sverige ellers	
2004 i alt	10 191	8 389	2 900	2 444	814	2 230	1 802
1. kvartal 2004	2 017	1 510	424	577	75	434	507
2. kvartal 2004	2 513	2 249	716	540	330	662	264
3. kvartal 2004	3 163	2 558	1 102	767	197	492	605
4. kvartal 2004	2 497	2 072	658	560	212	642	425
1. kvartal 2005	1 948	1 784	628	476	100	580	163
2. kvartal 2005	2 861	2 414	877	608	372	558	447

Likeledes var Sverige, ikke overraskende, det klart dominerende grensehandelsland for nordmenn. Av 10,2 milliarder, ble 8,4 milliarder grensehandelskroner lagt igjen i Sverige i 2004. Det vil si at 83 prosent eller fem av seks norske grensehandelskroner gikk til Sverige.

Tabell 6.5. Andel handlebeløp, etter destinasjon og kvartal. Prosent

	I alt	Sverige i alt	herav Sverige				Andre land
			Strømstad	Svinesund	Charlottenberg	Sverige ellers	
2004 i alt	100,0 %	82,3 %	28,5 %	24,0 %	8,0 %	21,9 %	17,7 %
1. kvartal 2004	100,0 %	74,9 %	21,0 %	28,6 %	3,7 %	21,5 %	25,1 %
2. kvartal 2004	100,0 %	89,5 %	28,5 %	21,5 %	13,1 %	26,3 %	10,5 %
3. kvartal 2004	100,0 %	80,9 %	34,8 %	24,2 %	6,2 %	15,6 %	19,1 %
4. kvartal 2004	100,0 %	83,0 %	26,3 %	22,4 %	8,5 %	25,7 %	17,0 %
1. kvartal 2005	100,0 %	91,6 %	32,2 %	24,5 %	5,1 %	29,8 %	8,4 %
2. kvartal 2005	100,0 %	84,4 %	30,6 %	21,2 %	13,0 %	19,5 %	15,6 %

Graden av svenskdominans varierer som en kan se, noe fra kvartal til kvartal. Tabell 6.5 viser at over 9 av 10 grensehandelskroner gikk til Sverige i 1. kvartal 2005, mens i 1. kvartal 2004 var tilsvarende andel 74 prosent eller nesten tre av fire kroner.

6.4.2. Kjøp av tjenester

Det var få som oppgav at de hadde kjøpt tjenester på sine dagsturer til utlandet. Tallene har veldig stor statistisk usikkerhet og det er ikke utført videre analyser.

6.4.3. Betalingsmåte

Litt over 60 prosent av grensehandelsbeløpet hvert år betales med elektroniske betalings- og kredittkort. Andelen kortbruk varierte noe kvartalene imellom. I 2. kvartal 2005 ble 69 prosent betalt "elektronisk", mens tilsvarende andeler i de andre kvartalene var, 56, 69 og 55 prosent.

Hele året 2004 sett under ett, brukte kvinner mer kort enn menn. I 2005 var det motsatt. Dessuten bekrefter tabell 6.6 at eldre folk i mindre grad bruker elektroniske betalingskort enn yngre.

Tabell 6.6. Andel bruk av betalings- eller kredittkort. 2004 og 2005

	I alt 2004	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	I alt 2005	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005	3. kvartal 2005	4. kvartal 2005
		I alt	62 %	68 %	56 %		69 %	55 %	61 %	55 %
Kvinner	65 %	60 %	64 %	69 %	66 %	58 %	44 %	74 %	62 %	48 %
Menn	60 %	72 %	50 %	69 %	48 %	64 %	64 %	66 %	55 %	68 %
16-24 år	57 %	64 %	79 %	57 %	44 %	47 %	40 %	41 %	53 %	56 %
25-44 år	67 %	67 %	61 %	80 %	61 %	66 %	65 %	76 %	50 %	68 %
45-66 år	62 %	72 %	46 %	66 %	62 %	65 %	56 %	70 %	73 %	57 %
67-79 år	43 %	51 %	59 %	48 %	17 %	39 %	30 %	54 %	37 %	35 %

7. Sammenligning med andre kilder

7.1. Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, HSH, har beregnet omfanget av norsk grensehandel til Sverige for året 1999. De har benyttet bl.a. Norges Banks valutastatistikk over norske kroner som ble vekslet tilbake fra svenske finansinstitusjoner i kommuner som grenser mot Østfold, samt opplysninger om hvor mange svenske kroner som ble kjøpt over disk. For å kunne beregne total norsk grensehandel til Sverige, gjorde HSH antagelser om Strømstads andel av den totale grensehandel.

Etter 1999 er det gjort anslag for årene 2003 og 2004. Anslagene ble basert på valutastatistikk for Strømstad-regionen, som man antok hadde en andel på ca 42 prosent av total svenskehandel. 2004-anslaget ble dessuten basert på innrapportert omsetning i utvalgte butikker/sentre august 2004 og januar 2005.

HSHs beregninger forutsatte at omfanget av handelen i Strømstad utviklet seg på samme måte som omfanget langs resten av grensen. I innrapportert omsetning fra utvalgte butikker i 2004, er ikke nyetablerte forretninger med, noe som vil slå uheldig ut om de nyetablerte forretninger har tatt markedsandeler fra de etablerte.

Ifølge HSH er fordelingen at disse statistikkene gir omfang på grensehandelen på et geografisk avgrenset område som Strømstad og at man kan ta utviklingen på pulsen gjennom månedlige beregninger. Slik statistikk er imidlertid vanskelig å framskaffe for grensehandelen totalt sett.

HSH, har beregnet tall for grensehandelen, og ifølge HSH var handelslekkasjen til Sverige på mellom 7 og 8 milliarder kroner i 1999. Våre tall for 2004 viser en "lekkasje" på nærmere 8,5 milliarder kroner.

Høyest var andelen i Østfold med nærmere 70 prosent, men over 40 prosent hadde også handlet i Hedmark, Akershus, Oslo og Vestfold. Våre tall viser om lag det samme med litt lavere andel for Hedmarkinger.

I 1999 utgjorde nordmenns grensehandel i Strømstad-området om lag 2,4 milliarder kroner. HSHs beregninger viste at knapt 1/3 av grensehandelen foregikk i Strømstad. Våre tall viser nesten 3 milliarder kroner i Strømstad i 2004 og at Strømstad stor for litt under 30 prosent.

HSH konkluderte også med at grensehandelen mot Sverige ikke kun var et Østfoldfenomen, men foregikk langs hele svenskegrensen. I tillegg til svenskehandel, var det betydelig handelslekkasje også til Finland og Danmark. Våre tall viser at 17 prosent av grensehandelen gikk til andre land enn Sverige.

HSHs anslag for senere års svenskehandel viser

- 2003: Mellom 8,5 og 9 milliarder kroner.
- 2004: Mellom 10 og 15 prosent lavere enn i 2003, altså om lag 7,5 milliarder kroner.

7.2. Finansdepartementets anslag på grensehandelen

Et regjeringsoppnevnt grensehandelsutvalg beregnet grensehandelen til om lag 3 milliarder kroner i 2002, medregnet handel i Sverige, Danmark og Finland. (NOU 2003:17 Særavgifter og grensehandel). Handel på handelsmotiverte turer utgjorde i følge utvalget om lag 69 prosent av den

samlede handelen. Samlet grensehandel, medregnet handelsmotiverte turer og andre turer, ble beregnet til om lag 4,4 milliarder kroner i 2002. Av dette var handelen i Sverige nærmere 3,8 milliarder norske kroner. Beløpene er regnet etter utsalgspris i utlandet, omregnet etter daværende valutakurs til norske kroner. Datagrunnlaget for Grensehandelsutvalgets anslag var en undersøkelse som Østfoldforskning gjennomførte i 2000 på oppdrag for Finansdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet (Birgitta Ericsson 2001), oppjustert til 2002-nivå.

Det ble på oppdrag fra Finansdepartementet gjennomført en oppdatering av tallene fra grensehandelsutvalget til 2003-nivå (ØF-rapport nr. 14/2004). Oppdateringen bygger på utvikling i omsetning i grensebutikker på svensk side samt utvikling i trafikk tall over grensen. Tallene er i milliarder norske kroner.

2000:	3,520
2002:	4,580
2003:	4,555
2004:	4,995

Utvalget beregnet omfanget av grensehandelen med Sverige til om lag 5,4 milliarder kroner for 2006. Disse anslagene bygger på Østlandsforsknings tidligere statistikk, Statens institutt for rusmiddelforskning, Statistiska centralbyråen i Sverige, Vin- og brennevinsimportørenes forening, Systembolaget i Sverige og Tiedemanns Tobakk. I tabell 7.1 vises Finansdepartementets beregnede fordeling på varegrupper for 2006:

Tabell 7.1. Samlet anslått handelslekkasje og grensehandel. 2006

Varegruppe	Handelslekkasje i alt	Grensehandel	Avgifts-fritt	Smugling, hjemmeproduksjon
Sum	9 389	5 433	2 720	1 236
Alkohol	3 137	741	1 315	1 081
Brennevin	1 793	277	668	848
Vin	964	277	539	148
Øl	380	188	107	85
Tobakk	2 938	1 378	1 405	140
Matvarer mv.	2 314	2 314	:	:
Leskedrikk	331	331	:	:
Kaffe	17	17	:	:
Kjøttvarer	845	845	:	:
Andre matvarer	1 121	1 121	:	:
Andre varer	1 000	1 000	:	:

Kilde: Finansdepartementet

7.3. Svensk varehandelsstatistikk

SCBs tall for varehandelsomsetningen for 2004 viser at i Strømstad kommune i 2004 omsatte handelsnæringen litt over 4 milliarder svenske kroner eksklusive merverdiavgift. Omregnet til norske kroner og med påslag av merverdiavgift, blir omsetningen litt i overkant av 4 milliarder norske kroner.

SCB opplyser at den svenske omsetningsstatistikken er basert på rapportering av omsetning til de svenske skattemyndighetene i forbindelse med utligning av merverdiavgift. De store landsomfattende kjedene rapporterer ofte samlet omsetning for hele kjeden. Ved beregning av omsetning for den enkelte lokale enhet innen en slik kjede, brukes antall ansatte på hvert arbeidssted som fordelingsnøkkel.

Systembolaget er et eksempel på en slik kjede. Det er grunn til å tro at Systembolaget selger mer per ansatt i Strømstad og Eda enn i landet for øvrig. Omsetningen til de landsomfattende kjedebedriftene som er representert i Strømstad og Eda er derfor antagelig underestimert, og varehandelsomsetningen i Strømstad og Eda er noe høyere enn tabellene 7.2 og 7.3 viser.

Tabell 7.2. Omsetning, antall ansatte og antall bedrifter i Strømstad kommune etter næringsgruppe. 2004

Næringsgruppe	Omsetning. Millioner kroner eks.kl. moms	Antall ansatte	Antall bedrifter	Omsetning per innbygger	Lands- gjennom snitt per inn- bygger
I alt	4 032	1 662	322		
50 Handel med, vedlikehold og reparasjon av motorvogner. Detaljhandel med drivstoff til motormotorvogner	360	115	42	31 683	35 442
501 Handel med motorvogner, unntatt motorsykler	138	51	11	12 104	19 884
502 Vedlikehold og reparasjon av motorvogner, unntatt motorsykler	66	40	15	5 814	3 468
503 Handel med deler og utstyr til motorvogner, unntatt motorsykler	7	3	6	589	2 895
504 Handel med motorsykler, deler og utstyr. Vedlikehold og reparasjon av motorsykler	0	0	2	0	731
505 Detaljhandel med drivstoff til motorvogner	150	21	8	13 176	8 462
52 Detaljhandel, unntatt med motorvogner. Reparasjon av husholdningsvarer og varer til personlig bruk	3 408	1 156	222	299 641	45 949
521 Butikkhandel med bredt vareutvalg	1 783	542	39	156 750	18 356
522 Butikkhandel med nærings- og nytelsesmidler i spesialforretninger	1 021	244	38	89 782	3 449
523 Butikkhandel med apotekvarer, sykepleieartikler, kosmetikk og toalettartikler	55	30	9	4 818	3 806
524 Annen butikkhandel med nye varer i spesialforretninger	533	333	122	46 870	17 797
526 Detaljhandel utenom butikk	15	7	13	1 297	2 038
527 Reparasjon av husholdningsvarer og varer til personlig bruk.	1	0	1	125	439

Tabell 7.3. Omsetning, antall ansatte og antall bedrifter i Eda kommune etter næringsgruppe. 2004

Næringsgruppe	Omsetning. Millioner kroner eks.kl. moms	Antall ansatte	Antall bedrifter	Omsetning per innbygger	Lands- gjennom snitt per inn- bygger
Ialt	682	351	126		
50 Handel med, vedlikehold og reparasjon av motorvogner. Detaljhandel med drivstoff til motormotorvogner	116	36	38	13 468	35 442
501 Handel med motorvogner, unntatt motorsykler	24	0	10	2 774	19 884
502 Vedlikehold og reparasjon av motorvogner, unntatt motorsykler	23	15	19	2 613	3 468
503 Handel med deler og utstyr til motorvogner, unntatt motorsykler	9	6	4	1 036	2 895
505 Detaljhandel med drivstoff til motorvogner	61	15	5	7 044	8 462
52 Detaljhandel, unntatt med motorvogner. Reparasjon av husholdningsvarer og varer til personlig bruk	474	244	71	54 803	45 949
521 Butikkhandel med bredt vareutvalg	306	151	16	35 415	18 356
522 Butikkhandel med nærings- og nytelsesmidler i spesialforretninger	48	13	4	5 570	3 449
523 Butikkhandel med apotekvarer, sykepleieartikler, kosmetikk og toalettartikler	15	6	4	1 778	3 806
524 Annen butikkhandel med nye varer i spesialforretninger	101	72	43	11 620	17 797
526 Detaljhandel utenom butikk	0	0	1	38	2 038
527 Reparasjon av husholdningsvarer og varer til personlig bruk.	3	2	3	383	439

7.4. Antall grensepasseringer

Transportøkonomisk Institutt, TØI, har nyttet Vegdirektoratets automatiske trafikktegninger til å beregne grensepasseringsdata ved Svinesund. Dataene gjelder for såkalte lette kjøretøyer, og er altså ikke inkludert busser. Tallene gjelder både norske og utenlandske kjøretøyer i forbindelse med både dagsturer og overnattingsturer.

TØI har antatt at andelen norske kjøretøyer er 85 prosent. Anslaget er basert på manuelle tellinger på grensen på utvalgte tider på året og på døgnet. Transportøkonomisk Institutt har videre antatt at det er 2,8 personer i hver bil på denne type bilturer til Sverige. Dette anslaget er basert på Reisevaneundersøkelsen 2002.

I tabell 7.4 nedenfor er TØIs grensepasseringstall sammenlignet med våre tall for antall dagsturer. Mens TØIs tall altså gjelder kun lette kjøretøyer, gjelder Statistisk sentralbyrås grensehandelsundersøkelse alle transportmidler nyttet på turen, både tog, buss og personbil og annet.

Statistisk sentralbyrås tall viser at i 1. kvartal 2005 var det 772 000 turer, mens tilsvarende tall i 2. kvartal 2005 var 1 036 000. Konklusjonen er at det ikke virker ufornuftig at 60 – 65 prosent av alle norske grensepasseringer over Svinesund, gjelder dagsturer.

Tabell 7.4. Antall grensepasseringer ved Svinesund.

	TØIs tall			Grensehandelsundersøkelsen
	I alt	Av dette norske kjøretøyer	Antall norske grensepasseringer	Antall norske grensepasseringer
1. kvartal 2005	545 000	463 250	1 297 100	772 000
Januar	174 000	147 900	414 120	
Februar	171 000	145 350	406 980	
Mars	200 000	170 000	476 000	
2. kvartal 2005	666 000	566 100	1 585 080	1 036 000
April	195 000	165 750	464 100	
Mai	214 000	181 900	509 320	
Juni	257 000	218 450	611 660	

8. Drøfting av antagelsene

8.1. Beregning av handlebeløp fra måned til kvartal

Metoden for beregninger av handlebeløp fra nivået siste måned til hele kvartalet er gjennomgått i punkt 5.1. Metoden er basert på to antagelser. Den første antagelsen er at turene for et IO i de to første månedene i kvartalet, har samme gjennomsnittlige handlebeløp som for dagsturene i siste måned.

Om påsken faller i mars slik den gjorde i 2005, vil metoden medføre at grensehandelsvanene på påsketuren til Sverige blir tildelt turene også i januar og februar dette året. Faller påsken derimot i april, vil handlemønsteret i juni, smitte over på påsketurene. Dette kan være en feilkilde, som er nærmere vurdert nedenfor.

Når det skal imputeres verdi til en enhet (her person) som en ikke har opplysninger om, er det vanlig å basere seg på kunnskap om andre "tilsvarende" enheter. I grensehandelsundersøkelsen er aldersgruppe og kjønn benyttet som kriterier for hva som er "tilsvarende". Resultatene fra tabellene 6.1, 6.2 og 6.3 viser betydelig variasjon mellom landsdelene. I vedleggstabellene 5, 6 og 7 er disse tabellene gitt med kjønn og aldersgruppe som strata, og disse tabellene viser mindre variasjoner strataene i mellom.

8.1.1. Alternativ metode

Beregning av kvartalsbeløp for de IO som har reiser i siste måned, skjer per IO og altså på den måten at IOs månedsbeløp blir multiplisert med antall dagsturer hele kvartalet dividert på antall dagsturer siste måned, se punkt 5.1.1. Det betyr at hvis et IO i stratum *s* har vært på julehandelstur til utlandet i desember og brukt 5 000 kroner, og har i tillegg en dagstur til i oktober, får også dagsturen i oktober imputert et beløp på 5 000 kroner. IO får på den måten en total grensehandel på 10 000 kroner for hele kvartalet. Metoden kan føre til stor usikkerhet i beregningene.

En alternativ metode er å beregne gjennomsnittlig handlebeløp per tur for hvert stratum, og la disse gjennomsnittsbeløpene bli brukt i beregningene for de dagsturer det ikke finnes opplysninger for. Er gjennomsnittlig handlebeløp per tur for stratum *s* på 1 200 kroner, får IO nevnt ovenfor, 5 000 kroner + 1 200 kroner = 6 200 kroner i grensehandel stedet for 10 000 kroner.

En annen fordel med denne metoden er at den er enklere og mer generell ved at den kan brukes på alle IO uansett om de har dagsturer siste måned eller ikke. Det er altså ikke nødvendig å dele IO i to grupper etter reisemønster, se punkt 5.1.

8.1.2. Annen stratifisering

Tendensen var at menn i aldersgruppen 25-44 år grensehandlet for om lag 1 000 kroner per person, dog med kvartalsvise variasjoner. Tendensen var også at både yngre og eldre personer handlet for en del mindre. Men likevel er det relativt små forskjeller i grensehandelsadferden mellom kjønn og aldersgrupper, se vedleggstabellene 5, 6 og 7.

Fra tabellene 6.1 til 6.3 vet vi at det er betydelige forskjeller i handleadferd etter hvilken landsdel IO bor i. Vi har derfor vurdert et alternativ med etterstratifisering med to aldergrupper og sju bostedsregioner i stedet for kjønn og fire aldersgrupper:

To aldersgrupper som er 16-44 år og 45-79 år.

De sju bostedslanddelene er Akershus og Oslo, Hedmark og Oppland, Østlandet ellers (bestående av fylkene Vestfold, Buskerud, Telemark og Østfold) Agder og Rogaland, Vestlandet (bestående av fylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal), Trøndelag og Nord-Norge (bestående av fylkene Nordland, Troms og Finnmark).

8.2. Beregning til nivå for befolkningen

Metoden brukt for beregning fra nivået i utvalget til nivået for hele befolkningen, er omtalt i punkt 5.2. Den er basert på en oppblåsningsfaktor for hvert av de åtte strata, der oppblåsningsfaktoren altså uttrykker forholdet mellom antall respondenter i et stratum og antall personer bosatt i Norge innen det samme stratum.

Gjennomsnittlig oppblåsningsfaktor per kvartal ligger på om lag 2 500. Det betyr at hvert IO representerer 2 500 nordmenn. Laveste oppblåsningsfaktor er 1 881,1 som er for menn i aldersgruppen 16-24 år i 2. kvartal 2004. Høyeste oppblåsningsfaktor er 3 381,53 for kvinner i aldersgruppen 67-79 år i 1. kvartal 2004. Tabell 8.1 nedenfor viser oppblåsningsfaktorene per strata og per kvartal.

Tabell 8.1. Oppblåsningsfaktorer etter kvartal og stratum

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005	3. kvartal 2005	4. kvartal 2005
Svarprosent²	61,7 %	66,2 %	67,1 %	72,0 %	61,7 %	64,7 %	63,9 %	64,4 %
16-24 år Kvinne	2 374,65	2 306,80	2 222,15	2 106,21	2 758,71	2 611,97	2 172,79	2 557,55
16-24 år Mann	2 739,86	1 881,10	2 250,60	2 211,11	2 582,99	2 531,84	2 078,99	2 609,35
25-44 år Kvinne	2 659,36	2 595,53	2 403,27	2 245,27	2 634,12	2 339,32	2 655,71	2 521,37
25-44 år Mann	2 780,98	2 670,18	2 607,84	2 303,15	2 804,46	2 713,26	2 864,64	2 577,07
45-66 år Kvinne	2 808,39	2 656,58	2 656,58	2 520,35	2 836,55	2 891,10	2 947,78	2 849,99
45-66 år Mann	2 820,25	2 860,54	2 988,62	2 669,84	3 051,54	2 610,04	2 826,54	2 839,63
67-79 år Kvinne	3 381,53	2 639,24	2 459,30	2 404,64	2 670,89	3 096,68	2 927,00	2 670,89
67-79 år Mann	2 652,63	2 575,74	2 167,39	2 194,15	2 566,78	2 767,31	2 530,11	2 530,11

Ulik oppblåsningsfaktor uttrykker at nettoutvalget har en litt annen sammensetning med hensyn på etterstratifiseringsvariablene (alder og kjønn) enn den norske befolkning har. Det skyldes i første rekke sammensetningen av frafallet. Stort frafall av kvinner i aldersgruppen 67-79 år i 1. kvartal 2004, gav relativt få observasjoner og dermed stor oppblåsningsfaktor, se punkt 4.4. Utvalgsskjevhet ovenfor.

² Nettoutvalg i forhold til utvalg (se punkt 4.3)

Oppblåsningsfaktorene for de alternative strata nyttet i beregningene i punkt 8.1.1. vises i tabell 8.2.

Tabell 8.2. Oppblåsningsfaktorer etter kvartal og stratum

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004
Svarprosent	61,7 %	66,2 %	67,1 %	72,0 %
Akershus og Oslo 16-44 år	2 633,44	2 511,66	2 586,41	2 251,38
Akershus og Oslo 45-79 år	3 020,09	2 698,28	2 837,84	2 612,62
Agder og Rogaland 16-44 år	2 775,07	2 775,07	2 143,35	2 584,63
Agder og Rogaland 45-79 år	2 370,80	2 637,51	2 776,33	2 318,69
Hedmark og Oppland 16-44 år	3 274,88	2 097,97	2 533,40	1 974,56
Hedmark og Oppland 45-79 år	2 832,37	3 140,24	2 947,98	2 777,90
Nord-Norge 16-44 år	2 126,40	2 446,82	2 319,71	2 205,16
Nord-Norge 45-79 år	3 046,00	2 787,86	2 885,68	2 885,68
Trøndelag 16-44 år	2 389,77	2 389,77	2 588,92	1 849,23
Trøndelag 45-79 år	2 394,86	2 778,04	2 315,03	2 394,86
Vestlandet 16-44 år	2 585,57	2 232,14	2 169,71	2 264,73
Vestlandet 45-79 år	2 926,37	2 429,93	2 749,01	2 451,82
Østlandet ellers 16-44 år	3 089,36	2 570,53	2 715,65	2 338,47
Østlandet ellers 45-79 år	3 244,38	2 845,95	2 385,57	2 403,24

8.3. Spørsmålsstillingen

I kartleggingen av grensehandelen ble det fokusert på det IO selv betalte i utlandet, selv om varen var til bruk i hele husholdningen.

Spørsmålet på spørreskjemaet var greit formulert. Den rettledeende teksten på noteringsskjemaet kunne imidlertid misforstås, se omtale i 4.1. Målefeil. Noteringsskjemaet ble sendt ut forut for siste måned i kvartalet og var den første informasjonen IO fikk om undersøkelsen. Enkelte IO har antagelig misforstått spørsmålet og feilaktig og sikkert i beste mening notert husholdningens samlede utgifter på turen. Bruk av antall personer som grunnlag for oppblåsing gir da for stor samlet grensehandel.

Ordlyden i spørreskjemaet og noteringsskjemaet og instruksjonen til intervjueren ble innskjerpet til 4. kvartal 2005. Men de beregninger vi har gjort for beløpene for husholdninger med en og to voksne, tyder på at dette ikke hjalp særlig.

Tabell 8.3 viser hva norske husholdninger bruker på typiske grensehandelsvarer hvert år, innkjøpt både i Norge og i utlandet. Husholdninger med par uten barn handler for nesten dobbelt så mye som aleneboende. Par med små barn handler for enda mer, mens par med store barn handler mest, for om lag 42 000 kroner per år. Forbruket per person er imidlertid høyest hos aleneboende.

Grensehandelsundersøkelsen viser også at store husholdninger handler mer enn små. I tillegg grenshandles det mer per person i store husholdninger enn i enperson-husholdninger. Gitt at en med rimelighet kan forutsette at andelen grensehandelsinnkjøp er den samme uavhengig av husholdningsstørrelse, er disse tallene for høye. Konklusjonen er at noen av de IO som kan misforstå spørsmålet om hvilke utgifter som skal rapporteres, antagelig har misforstått og rapportert for mye.

Tabell 8.3. Utgift per husholdning per år i ulike husholdningstyper, etter varegruppe. 2004-priser. Kroner

Vare- og tjenestegruppe	Alle husholdninger	Aleneboende	Par uten barn	Par med barn, yngste barn 0-6 år	Par med barn, yngste barn 7-19 år	Mor eller far med barn, yngste barn 0-19 år	Andre husholdninger
Tallet på husholdninger	3 377	453	785	867	887	173	212
Andel av husholdninger.	100,00	36,90	25,10	13,00	12,60	5,50	6,90
Prosent	2,23	1,00	2,00	4,04	3,92	2,50	2,84
Personer per husholdning							
Gjennomsnittlig forbruksutgift	25 639	15 763	28 263	32 428	41 630	20 564	30 880
01 Matvarer og drikke	16 016	8 088	16 818	23 973	28 847	13 866	18 703
011 Matvarer	12 300	6 074	13 132	18 324	22 330	10 493	14 288
012 Alkoholfrie drikke	3 716	2 014	3 686	5 649	6 517	3 373	4 415
0121 Kaffe, te og kakao	838	484	1 100	949	1 213	522	1 131
0122 Mineralvann	2 878	1 530	2 586	4 700	5 304	2 851	3 284
02 Alkohol og tobakk	9 623	7 675	11 445	8 455	12 783	6 698	12 177
021 Alkoholhold. drikke	5 582	3 897	7 505	4 999	8 007	2 828	6 463
022 Tobakk	4 041	3 778	3 940	3 456	4 776	3 870	5 714

Kilde: Forbruksundersøkelsen

Tabell 8.4. Grensehandel per person etter husholdningstype og kvartal. Kroner

	I alt	Aleneboende	Par uten barn	Par med barn		
				I alt	Par m/barn 0-6 år, yngste barn	Par m/barn 7-19 år, yngste barn
2004	3 000	2 244	3 278	3 540	3 526	3 561
1. kvartal	595	516	604	675	483	839
2. kvartal	740	464	898	893	1 072	711
3. kvartal	931	809	867	1 138	1 025	1 276
4. kvartal	735	456	909	835	945	736

Tabell 8.5. Grensehandel etter husholdningstype og kvartal. Milliarder kroner

	I alt	Aleneboende	Par uten barn	Par med barn		
				I alt	Par m/barn 0-6 år, yngste barn	Par m/barn 7-19 år, yngste barn
2004	10,2	2,59	3,89	3,72	1,85	1,85
1. kvartal 2004	2,02	0,59	0,72	0,71	0,23	0,47
2. kvartal 2004	2,52	0,56	1,06	0,90	0,54	0,35
3. kvartal 2004	3,17	0,94	1,02	1,21	0,60	0,61
4. kvartal 2004	2,49	0,50	1,09	0,90	0,48	0,42
1. kvartal 2005	1,92	0,62	0,65	0,65	0,35	0,30
2. kvartal 2005	2,86	0,88	0,90	1,08	0,64	0,44

Det er veldig få som handler for veldig små beløp. Tabell 8.6 nedenfor viser at det var nesten ingen som ikke hadde handlet noe. På kun 1-2 prosent av dagsturene ble det handlet for 100 kroner eller mindre, og på om lag 4 prosent av turene ble det handlet for 200 kroner eller mindre. På hver fjerde eller femte dagstur til utlandet ble det handlet for 500 kroner eller mindre.

Det er veldig få som ikke har hatt utlegg på turen, og dette underbygger mistanken om at det er husholdningens totale utgifter som er rapportert i en del tilfeller.

Tabell 8.6. Andel turer siste måned i kvartalet etter handlebeløpets størrelse. 2004 og 2005

	Andel dagsturer med handlebeløp på 0 kroner	Andel dagsturer med handlebeløp på under 100 kroner	Andel dagsturer med handlebeløp på under 200 kroner	Andel dagsturer med handlebeløp på under 500 kroner
2004	0,3 %	1,6 %	4,0 %	23,6 %
2005	0,1 %	1,0 %	4,5 %	21,1 %

I tabell 8.7 nedenfor er reviderte grensehandelsbeløpene sammenstilt med de publiserte tallene. I denne revisjonen har vi antatt at alle IO i husholdninger bestående av to voksne, konsekvent har rapportert hele husholdningens innkjøp, og med det grunnlaget halvert disse kjøp. Nivået på de reviderte tallene er mer på nivået med Finansdepartementets anslag på grensehandelen.

Problemet er imidlertid at antall IO som har misforstått spørsmålet er ukjent, og overestimeringen av grensehandelen er dermed også ukjent. Mest sannsynlig ligger grensehandelen et sted mellom 10,2 og 6,4 milliarder kroner. Det som er kjent er at om lag 80 prosent av IO bor i husholdninger med flere voksne. Det er i disse husholdningene det er forskjell på husholdningens og IOs egne utgifter, og hvor misforståelser vil kunne oppstå.

Tabell 8.7. Publisert og revidert grensehandelsbeløp etter kvartal

	Publiserte tall for grensehandelen	Reviderte tall for grensehandelen
2004	10,19	6,39
1. kvartal 2004	2,02	1,30
2. kvartal 2004	2,51	1,53
3. kvartal 2004	3,16	2,05
4. kvartal 2004	2,50	1,50
1. kvartal 2005	1,95	1,28
2. kvartal 2005	2,86	1,87

8.4. Frafallsproblemer

I punkt 4.3 er frafall omtalt på generell basis. I vedlegg 6 finnes 8 detaljerte tabeller med frafallsårsaker fordelt på kjønn, aldersgrupper og bostedslandsdel for kvartalene i 2004 og 2005.

Tabellene viser at den viktigste frafallårsaken er at IO ikke ønsker å delta i denne undersøkelsen. Eldre personer viser seg å være mer skeptiske til å delta enn yngre personer. Yngre personer er på den annen side ikke så lette å treffe. Yngre folk har høyere svarprosent enn eldre folk.

I undersøkelser med reisetema, bør en være på vakt overfor frafallgrunner som "ikke truffet". Kanskje folk ikke er å treffe fordi de er ute og reiser. Antagelig er dette et mindre problem for en undersøkelse med dagstur som tema der intervjuerne dessuten gjør flere henvendelser til IO. I Statistisk sentralbyrås reiseundersøkelse og ferieundersøkelse som kartlegger reiser med mange overnattinger, bør en derimot være mer på vakt overfor en slik frafallsgrunn.

Det at enkelte grupper i større grad enn andre deltar i undersøkelsen, trenger nødvendigvis ikke å ha noe å si for de endelige resultatene. Lav svarinnngang for pensjonister kompenseres med tilsvarende høy oppblåsningsfaktor (se punkt 5.2). En utvikling i total svarprosent fra 61,7 prosent i 1. kvartal 2004 til 72,0 prosent i 4. kvartal 2004, vil også justeres med tilsvarende oppblåsningsfaktorer. Men det er slik at lav svarinnngang, vil gi større usikkerhet i tallene.

8.5. Ekstremverdier

Det er noen få observasjoner hvert kvartal som avviker sterkt fra gjennomsnittet. Et eksempel var et IO som hadde vært på dagstur til et land utenfor Norden, som hadde handlet for 20 000 kroner. Det var imidlertid ingen grunn til å tro at denne observasjonen ikke var reell, og observasjonen er derfor behandlet på samme måte som andre. Om en derimot hadde fjernet observasjonen, eller satt oppblåsingsfaktoren til 1, kunne omfanget av grensehandelen blitt redusert med om lag 100 millioner kroner. Altså betyr dette forholdsvis lite for den totale handelen.

9. Konklusjon

Sammenlignet med andre kilder, gir Statistisk sentralbyrås grensehandelsstatistikk et fornuftig nivå på omfanget av nordmenns dagsturer til utlandet. Handelstallene virker imidlertid for høye, jf sammenligning med den svenske varehandelsstatistikken med de begrensinger den har samt andre årsaker nevnt i punkt 8.3.

Den viktigste årsaken til de høye grensehandelstallene mener vi er en misforståelse av spørsmålet om handlebeløp. En del IO har antagelig feilaktig oppgitt hele husholdningens innkjøp på dagsturen, ikke bare det IO selv betalte for. Dette underbygges også av at beløp per person når det er to voksne i husholdningen, er høyere enn når det er en voksen i husholdningen. Vi foreslår derfor følgende nye spørsmål/presiseringer:

- Har du eller andre medlemmer i husholdningen vært på dagstur til utlandet i det siste kvartalet?
Ja/Nei

Hvis ja; vil vi nå stille noen spørsmål om de turer du har vært på

- Hvor mange dagsturer til utlandet har du vært på siste kvartal?
Presisering av Intervjueren under intervjuet: Ta altså ikke med turer som kun andre i husholdningen var med på
- Hvor mange av disse turene var i siste måned?

Hvis antallet turer siste måned er større enn 0; skal det for hver av disse turene oppgis

- destinasjon (se kodeliste)
- hvor mye du betalte for de varer og tjenester du kjøpte i utlandet?
Presisering av Intervjueren under intervjuet: Ta ikke med varer og tjenester andre husholdningsmedlemmer betalte for. Ta heller ikke med det som ble kjøpt i Norge på turen til og fra utlandet.

Grensehandelsstatistikk er interessant for brukere og for pressen og skaper oppmerksomhet. Statistisk sentralbyrå har fortsatt og bør fortsette med å samle inn data med sikte på å gjenoppta publiseringen med de nevnte endringer i spørsmålsstillinger og endringer undersøkelsesopplegget for øvrig.

Både det offentlig og andre etterspør fordeling av grensehandelen etter de mest kjøpte vareslag. En slik kartlegging vil kreve mer detaljert og ressurskrevende dagbokføring av det enkelt IO. Erfaringer fra andre undersøkelser tyder på at slik detaljert dagbokføring har negativ innvirkning på svarinngangen. Vi går ikke inn for det.

Vedlegg 1. Brev til grensehandelsundersøkelsen

Oslo, november 2004
Saksbehandler: Hanne Cecilie Hougen
Seksjon for intervjuundersøkelser

Reise- og ferieundersøkelsen

Du er en av 2000 personer som er trukket ut til å delta i Statistisk sentralbyrås reise- og ferieundersøkelse. Formålet med undersøkelsen er å kartlegge befolkningens reiseaktivitet og handling på dagsturer til utlandet. En av våre intervjuere vil kontakte deg for et intervju i **april 2005**. Spørsmålene gjelder: reiser med minst en overnatting i januar, februar, mars 2004, handling på dagsturer til utlandet i mars 2004.

For å få så nøyaktige opplysninger som mulig, ber vi deg notere detaljene omkring dine reiser i det vedlagte heftet. Heftet kan du benytte som "huskelapp" under intervjuet. **Alle som deltar vil være med i trekningen av fem gavekort på kr 1.000,-.**

Intervjuerne og alle andre som arbeider i Statistisk sentralbyrå har taushetsplikt.

Undersøkelsen gjennomføres etter lovpålagte regler og vi er underlagt kontroll både fra Datatilsynet og vårt eget personvernombud. For å gjøre intervjuet kortere, vil vi hente inn opplysninger om utdanning fra vårt utdanningsregister. Vi vil aldri offentliggjøre eller videreformidle opplysninger om hva den enkelte har svart. Innen ett år vil opplysningene bli anonymisert, slik at den enkelte ikke kan identifiseres. Intervjueren som ringer, kan fortelle deg hvordan du får bekreftet at vedkommende arbeider for Statistisk sentralbyrå. Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke deg fra undersøkelsen. Men for at vi skal få gode resultater, er det avgjørende at de som er trukket ut blir med. Dere som blir bedt om å delta, er trukket tilfeldig fra Folkeregisteret, og representerer et speilbilde av befolkningen i alderen 16-79 år. **Vi kan ikke erstatte deg med en annen.**

Dersom du har noen spørsmål om undersøkelsen, kan du gjerne ringe grønt nummer 800 83 028, eller sende en e-post til hch@ssb.no. Generelle spørsmål vedrørende personvern i Statistisk sentralbyrå kan rettes til vårt personvernombud på telefon 21 09 00 00, eller e-post personvernombud@ssb.no

Med vennlig hilsen

Svein Longva
adm. Direktør

Bengt Oscar Lagerstrøm
fung. seksjonssjef

Vedlegg 2. Noteringshefte. Dagsturer til utlandet

2: Handling på dagstur til utlandet i perioden 1. - 31. mars 2006					
Dagstur nr.	Dato	Reisemål (land og sted)	Totalt handlebeløp (i NOK)	Beløp betalt med betalings- eller kredittkort (i NOK)	Beløp brukt til kjøp av tjenester (i NOK)
Eks.	15. mars	Sverige, Charlottenberg	1585,-	1535,-	
		Kommentarer			

4

5

Vedlegg 3. Spørreskjema (4. kvartal 2004)

***Gren1** Nå følger noen spørsmål om handling i utlandet i forbindelse med dagsturer. Reiste du på dagstur eller handletur utlandet i løpet av perioden 1. oktober til 31. desember i år?
JA/NEI

Hvis Ja på Grens1:

Gren2 Hvor mange slike turer foretok du i løpet av denne perioden?
ANTALL TURER

Gren3 Hvor mange slike turer foretok du desember måned?
ANTALL TURER

Hvis Grens3 er større enn 0, stilles spørsmålene Gren4 - Grens9 for hver reise i desember.

Gren4 Hvilket land reiste du til?

Hvis Gren4 = Sverige

***Gren5** Hvilket sted i Sverige reiste du til?
Hvis IO har vært innom flere steder, oppgis navnet på destinasjonssted, ev. lengste stoppested

Hvis Gren4 = Danmark

Gren5DK Hvilket sted i Danmark reiste du til?

Hvis Gren4 = Finland

Gren5SF Hvilket sted i Finland reiste du til?

Dersom Gren5/Gren5DK/Gren5sf = Annet sted eller Gren4 = Russland/Annet land

Gren5s Hvilket sted?

***Gren6** Hvor mye brukte du totalt på denne turen?
:1..X NORSKE KRONER

Gren7a Betalte du hele eller deler av innkjøpet med betalings- eller kredittkort?
JA/NEI

***Gren7b** Hvis ja; hvor mye ble betalt med betalings- eller kredittkort?
:1..x NORSKE KRONER

Gren8a Gjorde du noe innkjøp av tjenester på denne turen?
JA/NEI

Gren8b Hvis ja; hvor stort del av beløpet gikk til innkjøp av tjenester?
:1..x NORSKE KRONER

Vedlegg 4. Diverse grensehandelstabeller

Vedleggstabell 1. Personer på reise, turer og handlebeløp etter husholdningstype. 1. kvartal 2004

	Personer på reise. Millioner	Turer. Millioner	Gjennomsnittlig antall turer per person	Handlebeløp. Milliarder kroner	Handlebeløp per person	Handlebeløp per tur
I alt	0,6	1,6	2,47	2,02	3 114	1 261
Aleneboende	0,2	0,5	2,34	0,59	2 626	1 124
Par uten barn	0,2	0,6	2,60	0,72	3 172	1 219
Par med barn	0,2	0,5	2,47	0,71	3 603	1 461
Par m/barn 0-6 år, yngste barn	0,1	0,2	2,65	0,23	3 111	1 172
Par m/barn 7-19 år, yngste barn	0,1	0,3	2,35	0,47	3 908	1 664

Vedleggstabell 2. Personer på reise, turer og handlebeløp etter husholdningstype. 2. kvartal 2004

	Personer på reise. Millioner	Turer. Millioner	Gjennomsnittlig antall turer per person	Handlebeløp. Milliarder kroner	Handlebeløp per person	Handlebeløp per tur
I alt	0,6	1,4	2,24	2,51	3 902	1 740
Aleneboende	0,2	0,4	1,83	0,56	2 627	1 433
Par uten barn	0,2	0,6	2,66	1,06	4 449	1 673
Par med barn	0,2	0,4	2,18	0,90	4 618	2 123
Par m/barn 0-6 år, yngste barn	0,1	0,2	2,36	0,54	5 602	2 370
Par m/barn 7-19 år, yngste barn	0,1	0,2	1,99	0,35	3 636	1 829

Vedleggstabell 3. Personer på reise, turer og handlebeløp etter husholdningstype. 3. kvartal 2004

	Personer på reise. Millioner	Turer. Millioner	Gjennomsnittlig antall turer per person	Handlebeløp. Milliarder kroner	Handlebeløp per person	Handlebeløp per tur
I alt	0,7	1,9	2,62	3,16	4 295	1 638
Aleneboende	0,2	0,7	3,03	0,94	3 972	1 309
Par uten barn	0,3	0,6	2,33	1,02	3 766	1 615
Par med barn	0,2	0,6	2,54	1,21	5 251	2 064
Par m/barn 0-6 år, yngste barn	0,1	0,2	2,21	0,60	5 367	2 430
Par m/barn 7-19 år, yngste barn	0,1	0,3	2,86	0,61	5 142	1 797

Vedleggstabell 4. Personer på reise, turer og handlebeløp etter husholdningstype. 4. kvartal 2004

	Personer på reise. Millioner	Turer. Millioner	Gjennomsnittlig antall turer per person	Handlebeløp. Milliarder kroner	Handlebeløp per person	Handlebeløp per tur
I alt	0,7	1,5	2,08	2,50	3 509	1 690
Aleneboende	0,2	0,4	1,83	0,50	2 513	1 371
Par uten barn	0,3	0,7	2,38	1,09	3 723	1 561
Par med barn	0,2	0,4	1,89	0,90	4 141	2 195
Par m/barn 0-6 år, yngste barn	0,1	0,2	2,03	0,48	4 958	2 440
Par m/barn 7-19 år, yngste barn	0,1	0,2	1,77	0,42	3 484	1 969

Vedleggstabell 5. Andel personer på dagstur til utlandet etter aldersgruppe og kjønn

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005
I alt	19 %	19 %	22 %	21 %	18 %	20 %
16-24 år Kvinne	25 %	17 %	17 %	23 %	27 %	13 %
16-24 år Mann	21 %	19 %	24 %	28 %	25 %	26 %
25-44 år Kvinne	18 %	20 %	17 %	20 %	15 %	22 %
25-44 år Mann	21 %	21 %	25 %	18 %	18 %	22 %
45-66 år Kvinne	19 %	17 %	23 %	22 %	18 %	19 %
45-66 år Mann	22 %	21 %	23 %	20 %	18 %	19 %
67-79 år Kvinne	11 %	16 %	19 %	20 %	6 %	17 %
67-79 år Mann	9 %	13 %	23 %	22 %	14 %	14 %

Vedleggstabell 6. Dagsturer per person¹ etter kvartal, aldersgruppe og kjønn

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005
I alt	2,47	2,24	2,62	2,08	2,28	2,54
16-24 år Kvinne	2,56	1,61	3,26	2,50	2,50	2,42
16-24 år Mann	1,95	2,16	3,63	2,16	2,60	1,35
25-44 år Kvinne	1,71	2,32	2,22	1,72	2,11	2,92
25-44 år Mann	3,24	2,51	2,21	2,40	2,39	2,91
45-66 år Kvinne	2,03	1,76	2,23	1,92	2,03	2,78
45-66 år Mann	3,11	2,43	3,52	2,26	2,16	2,64
67-79 år Kvinne	1,43	2,08	2,18	1,28	1,40	1,50
67-79 år Mann	2,17	2,78	2,00	2,33	3,00	1,44

¹ Blant de personer som reiser

Vedleggstabell 7. Handlebeløp per dagstur per person etter kvartal, aldersgruppe og kjønn

	1. kvartal 2004	2. kvartal 2004	3. kvartal 2004	4. kvartal 2004	1. kvartal 2005	2. kvartal 2005
I alt	1 261	1 740	1 638	1 690	1 405	1 654
16-24 år Kvinne	695	1 238	1 203	843	1 376	977
16-24 år Mann	660	765	1 240	1 417	1 215	1 875
25-44 år Kvinne	1 638	2 060	2 032	2 081	1 587	1 197
25-44 år Mann	1 437	1 721	2 040	2 191	1 683	1 831
45-66 år Kvinne	1 310	1 835	1 606	1 759	1 401	1 964
45-66 år Mann	1 187	1 883	1 602	1 528	1 226	1 802
67-79 år Kvinne	1 400	1 216	1 206	1 164	730	1 072
67-79 år Mann	1 429	2 046	1 286	1 480	1 087	2 558

Vedlegg 5. Bakgrunnsvariabler

IOs aldersgruppe”

- 1 = ”15-24 år”
- 2 = ”25-44 år”
- 3 = ”45-66 år”
- 4 = ”67-79 år”
- 5 = ”80- år”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Antall døtre som ikke tilhører husholdningen”

Antall

”Antall sønner som ikke tilhører husholdningen”

Antall

”Barn som ikke tilhører husholdningen”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Antall medlemmer i husholdningen?”

Antall

”Utført inntektsgivende arbeid forrige uke”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Fraværende fra inntektsgivende arbeid forrige uke”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”IOs vanlige ukentlige arbeidstid”

Antall

”Eierforhold for IOs arbeidsplass”

- 1 = ”et personlig eid firma,”
- 2 = ”et aksjeselskap, organisasjon eller lignende,”
- 3 = ”kommunal virksomhet”
- 4 = ”fylkeskommunal virksomhet”
- 5 = ”eller statlig virksomhet?”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Næring for IOs arbeidsplass”

- 0 = ”Jordbruk, skogbruk”
- 1 = ”Fiske, fangst”
- 2 = ”Håndverk, industri, bergverk, bygg og anlegg”
- 3 = ”Handel, bank, forsikring”
- 4 = ”Privat tjenesteyting, f eks hotell, restaurant, frisør, rengjøring”
- 5 = ”Luft-, sjø- og landtransport, post, telegraf, telefon”
- 6 = ”Offentlig administrasjon i kommune, fylke eller stat”
- 7 = ”Undervisning, forskning”
- 8 = ”Offentlig tjenesteyting, politi, forsvar, helsevesen, kirker”
- 9 = ”Annen næring”
- 98 = ”Vil ikke svare”
- 99 = ”Vet ikke”

”IOs hovedyrke i bedriften - kodet”

”Har en ledende stilling”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”IOs ansettelsesforhold”

- 1 = ”selvstendig”
- 2 = ”ansatt,”
- 3 = ”eller som familiemedlem uten fast avtalt lønn?”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Mottar AFP eller annen førtidspensjon”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Mottar offentlig alderspensjon”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Mottar etterlatte-/enkepensjon”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Mottar uførepensjon”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Mottar stønad til enslig forsørger”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Går på skole eller studerer”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

Arb7g = ”Arbeidsledig de siste 3 månedene”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Avtjener førstegangstjenesten”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Antall timer husarbeid pr uke”

- 1 = ”Under 5 timer”
- 2 = ”5- 9 timer”
- 3 = ”10-19 timer”
- 4 = ”20-29 timer”
- 5 = ”30-39 timer”
- 6 = ”40 timer eller mer”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”IOs boligstrøk”

- 1 = ”Spredtbygd strøk”
- 2 = ”Tettbygd, under 2 000 personer”
- 3 = ”Tettbygd, mellom 2 000 og 20 000 personer”
- 4 = ”Tettbygd, mellom 20 000 og 100 000 personer”
- 5 = ”Tettbygd, 100 000 personer eller flere”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Utdanning 2002 (fagfelt) registeropplysninger”

- 0 = ”Allment fagfelt”
- 1 = ”Humanistiske/estetisk fag”
- 2 = ”Lærer/pedagogiske fag”
- 3 = ”Samfunnsvitenskap og jus”
- 4 = ”Økonomiske/administrative fag”
- 5 = ”Naturvitenskap/håndverk/tekniske fag”
- 6 = ”Helse- sosial- og idrettsfag”
- 7 = ”Primærnæringsfag”
- 8 = ”Samferdsel, sikkerhet, servicefag”
- 9 = ”Uoppgitt”
- 98 = ”Vil ikke svare”
- 99 = ”Vet ikke”

”IOs familiefase”

- 1 = ”Enslig -24, hos foreldre”
- 2 = ”Enslig -24, andre”
- 3 = ”Enslig 25-44 år”
- 4 = ”Gift/sambo 16-44 år uten barn”
- 5 = ”Enslig forsørger”
- 6 = ”Par m/barn 0-6 år, yngste barn”
- 7 = ”Par m/barn 7-19 år, yngste barn”
- 8 = ”Par u/barn, 45-66 år”
- 9 = ”Par u/barn, 67-79 år”
- 10 = ”Par u/barn, 80 år eller eldre”
- 11 = ”Enslig 45-66 år”
- 12 = ”Enslig 67-79 år”
- 13 = ”Enslig 80 år eller eldre”
- 14 = ”Uoppgitt”
- 98 = ”Vil ikke svare”
- 99 = ”Vet ikke”

"IOs fylke"

- 01 = "Østfold"
- 02 = "Akershus"
- 03 = "Oslo"
- 04 = "Hedmark"
- 05 = "Oppland"
- 06 = "Buskerud"
- 07 = "Vestfold"
- 08 = "Telemark"
- 09 = "Aust-Agder"
- 10 = "Vest-Agder"
- 11 = "Rogaland"
- 12 = "Hordaland"
- 14 = "Sogn og Fjordane"
- 15 = "Møre og Romsdal"
- 16 = "Sør-Trøndelag"
- 17 = "Nord-Trøndelag"
- 18 = "Nordland"
- 19 = "Troms"
- 20 = "Finnmark - Finnmarkku"

"Husholdets bruttoinntekt, gruppert"

- 1 = "0 - 99"
- 2 = "100 - 149"
- 3 = "150 - 199"
- 4 = "200 - 249"
- 5 = "250 - 299"
- 6 = "300 - 399"
- 7 = "400 - 499"
- 8 = "500 - 599"
- 9 = "600 - 699"
- 10 = "700 og mer"
- 11 = "Vet ikke"
- 12 = "Vil ikke svare"
- 98 = "Vil ikke svare"
- 99 = "Vet ikke"

"IOs id-nummer innafor skjemaet"

Nummer

"IOs alder på intervjutidspunktet"

Antall år

"IOs fødselsår"

Tall

"IOs kjønn"

- 1 = "Mann"
- 2 = "Kvinne"
- 8 = "Vil ikke svare"
- 9 = "Vet ikke"

”IOs bruttoinntekt, gruppert”

- 1 = ”0 - 99”
- 2 = ”100 - 149”
- 3 = ”150 - 199”
- 4 = ”200 - 249”
- 5 = ”250 - 299”
- 6 = ”300 - 399”
- 7 = ”400 - 499”
- 8 = ”500 - 599”
- 9 = ”600 - 699”
- 10 = ”700 og mer”
- 11 = ”Vet ikke”
- 12 = ”Vil ikke svare”
- 98 = ”Vil ikke svare”
- 99 = ”Vet ikke”

”Partipreferanse ved kommunevalget i 2003”

- 1 = ”Rød valgallianse/AKP”
- 2 = ”Sosialistisk Venstreparti”
- 3 = ”Det norske Arbeiderparti”
- 4 = ”Venstre”
- 5 = ”Kristelig Folkeparti”
- 6 = ”Senterpartiet”
- 7 = ”Høyre”
- 8 = ”Fremskrittspartiet”
- 18 = ”Andre partier”
- 98 = ”Vil ikke svare”
- 99 = ”Vet ikke”

”Stemte ved kommunevalget i 2003”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Hvorfor stemte ikke ved kommunevalget i 2003”

- 0 = ” ”
- 1 = ”Hadde ikke stemmerett”
- 2 = ”Hadde ikke anledning”
- 3 = ”Stemte ikke av andre grunner”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

Landsdel = ”Landsdel”

- 1 = ”Akershus og Oslo”
- 2 = ”Hedmark og Oppland”
- 3 = ”Østlandet ellers”
- 4 = ”Agder og Rogaland”
- 5 = ”Vestlandet”
- 6 = ”Trøndelag”
- 7 = ”Nord-Norge”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Medlem av faglig organisasjon”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Medlem av politisk parti”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Lever IO i fast parforhold?”

- 1 = ”Ja, gift/registrert partner”
- 2 = ”Ja, samboer”
- 3 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”IOs formelle sivilstand”

- 1 = ”Ugift”
- 2 = ”Gift/ registrert partner”
- 3 = ”Enke/ enkemann/ gjenlevende partner”
- 4 = ”Separert/ separert partner”
- 5 = ”Skilt/ skilt partner”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Hvorfor stemte ikke ved stortingsvalget i 2001”

- 0 = ” ”
- 1 = ”Hadde ikke stemmerett”
- 2 = ”Hadde ikke anledning”
- 3 = ”Stemte ikke av andre grunner”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Partipreferanse ved stortingsvalget i 2001”

- 1 = ”Rød valgallianse/AKP”
- 2 = ”Sosialistisk Venstreparti”
- 3 = ”Det norske Arbeiderparti”
- 4 = ”Venstre”
- 5 = ”Kristelig Folkeparti”
- 6 = ”Senterpartiet”
- 7 = ”Høyre”
- 8 = ”Fremskrittspartiet”
- 18 = ”Andre partier”
- 98 = ”Vil ikke svare”
- 99 = ”Vet ikke”

”Stemte ved stortingsvalget i 2001”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Tettbygd strøk”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Tettstedets størrelse”

- 1 = ”under 2 000 personer”
- 2 = ”mellom 2 000 og 20 000 personer”
- 3 = ”mellom 20 000 og 100 000 personer”
- 4 = ”100 000 personer eller flere”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”IOs ukentlige arbeidstid:”

- 1 = ”10-19 timer”
- 2 = ”20-34 timer”
- 3 = ”35-44 timer”
- 4 = ”45-54 timer”
- 5 = ”55 timer og mer”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

”Utdanning 2002 (nivå), registeropplysninger”

- 0 = ”Ingen utdanning eller på førskolenivå”
- 1 = ”Barneskolenivå (1-7)”
- 2 = ”Ungdomsskolenivå (8-10)”
- 3 = ”Videregående grunntdanning.(11-12)”
- 4 = ”Videregående avsluttende utdanning(13+)”
- 5 = ”Påbygging til videregående utdanning (14+)”
- 6 = ”Universitet/høgskole 1 (14-17)”
- 7 = ”Universitet/høgskole 2 (18-19)”
- 8 = ”Forskernivå (20+)”
- 9 = ”Uoppgitt utdanning”
- 98 = ”Vil ikke svare”
- 99 = ”Vet ikke”

”Spesifisering av valg i morgen”

”Partipreferanse ved stortingsvalg i morgen”

- 1 = ”Rød valgallianse/AKP”
- 2 = ”Sosialistisk Venstreparti”
- 3 = ”Det norske Arbeiderparti”
- 4 = ”Venstre”
- 5 = ”Kristelig Folkeparti”
- 6 = ”Senterpartiet”
- 7 = ”Høyre”
- 8 = ”Fremskrittspartiet”
- 18 = ”Andre partier”
- 19 = ”Ville ikke stemme”
- 20 = ”Har ikke stemmerett”
- 98 = ”Vil ikke svare”
- 99 = ”Vet ikke”

”IO vanligvis sysselsatt (kodet ut i fra Arb2)”

- 1 = ”Ja”
- 2 = ”Nei”
- 8 = ”Vil ikke svare”
- 9 = ”Vet ikke”

Vedlegg 6. Frafallstabeller

Vedleggstabell 8. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 1. kvartal 2004

	I alt	Svar- prosent ¹	Frafall i alt	Frafall				Brutto- utvalg
				Ønsket ikke å delta	Forhindret fra å delta	Ikke truffet	Annet frafall	
I alt	100,0	62,4	37,6	25,2	3,8	7,6	1,0	1979
<i>Kjønn</i>								
Mann	100,0	62,0	38,0	25,6	3,2	8,3	0,9	990
Kvinne	100,0	62,8	37,2	24,9	4,4	6,9	1,0	989
<i>Aldersgruppe</i>								
16-24 år	100,0	64,7	35,3	23,0	2,7	9,0	0,7	300
25-44 år	100,0	61,9	38,1	24,5	2,9	9,4	1,3	784
45-66 år	100,0	65,9	34,1	23,7	2,8	6,7	0,9	645
67-79 år	100,0	52,4	47,6	34,0	10,8	2,4	0,4	250
<i>Bostedslandsdel</i>								
Akershus og Oslo	100,0	60,1	39,9	23,5	4,8	11,6	0,0	456
Hedmark og Oppland	100,0	62,2	37,8	32,4	1,4	4,1	0,0	148
Østlandet ellers	100,0	56,6	43,4	29,9	3,8	9,7	0,0	371
Agder og Rogaland	100,0	67,2	32,8	23,0	2,9	6,9	0,0	274
Vestlandet	100,0	60,7	39,3	25,6	4,0	7,1	2,6	351
Trøndelag	100,0	71,1	28,9	22,5	2,3	2,9	0,6	173
Nord-Norge	100,0	67,0	33,0	19,9	5,8	2,9	4,4	206

¹ Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg

Vedleggstabell 9. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 2. kvartal 2004

	I alt	Svar- prosent ¹	Frafall i alt	Frafall			Brutto- utvalg
				Ønsket ikke å delta	Forhindret fra å delta	Ikke truffet	
I alt	100,0	66,7	33,3	18,8	2,9	11,6	1984
<i>Kjønn</i>							
Mann	100,0	67,3	32,7	17,9	2,5	12,3	987
Kvinne	100,0	66,1	33,9	19,7	3,2	11,0	997
<i>Aldersgruppe</i>							
16-24 år	100,0	74,2	25,8	11,2	1,6	13,0	322
25-44 år	100,0	65,4	34,6	17,6	2,1	14,9	766
45-66 år	100,0	66,7	33,3	21,9	2,2	9,3	648
67-79 år	100,0	60,9	39,1	24,2	8,9	6,0	248
<i>Bostedslandsdel</i>							
Akershus og Oslo	100,0	65,8	34,2	17,2	2,2	14,7	448
Hedmark og Oppland	100,0	67,5	32,5	22,7	1,8	8,0	163
Østlandet ellers	100,0	66,4	33,6	20,6	3,0	10,0	369
Agder og Rogaland	100,0	64,3	35,7	22,1	3,3	11,4	272
Vestlandet	100,0	69,5	30,5	15,5	3,6	11,4	361
Trøndelag	100,0	66,5	33,5	23,5	1,7	8,1	173
Nord-Norge	100,0	66,7	33,3	13,1	4,0	16,2	198

¹ Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg

Vedleggstabell 10. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 3. kvartal 2004

	I alt	Svar- prosent ¹	Frafall i alt	Frafall			Brutto- utvalg
				Ønsket ikke å delta	Forhindret fra å delta	Ikke truffet	
I alt	100,0	68,0	32,0	19,3	3,3	9,2	1980
<i>Kjønn</i>							
Mann	100,0	66,4	33,6	20,1	2,9	10,5	990
Kvinne	100,0	69,4	30,6	18,6	3,6	8,0	990
<i>Aldersgruppe</i>							
16-24 år	100,0	72,3	27,7	13,5	1,9	12,3	310
25-44 år	100,0	68,9	31,1	19,0	2,0	9,9	768
45-66 år	100,0	65,6	34,4	22,2	2,6	9,3	643
67-79 år	100,0	66,0	34,0	20,1	10,4	3,5	259
<i>Bostedslandsdel</i>							
Akershus og Oslo	100,0	63,2	36,8	19,0	4,5	12,9	448
Hedmark og Oppland	100,0	64,8	35,2	23,9	3,8	7,5	159
Østlandet ellers	100,0	68,1	31,9	18,9	4,1	8,8	386
Agder og Rogaland	100,0	73,4	26,6	19,6	1,1	5,9	271
Vestlandet	100,0	68,6	31,4	20,1	2,3	8,8	353
Trøndelag	100,0	71,6	28,4	16,6	3,6	8,3	169
Nord-Norge	100,0	69,6	30,4	18,0	3,1	9,3	194

¹ Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg

Vedleggstabell 11. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 4. kvartal 2004

	I alt	Svar- prosent ¹	Frafall i alt	Frafall			Brutto- utvalg
				Ønsket ikke å delta	Forhindret fra å delta	Ikke truffet	
I alt	100,0	72,7	27,3	17,1	3,1	7,0	1980
<i>Kjønn</i>							
Mann	100,0	72,1	27,9	17,4	1,9	8,6	988
Kvinne	100,0	73,4	26,6	16,8	4,3	5,4	992
<i>Aldersgruppe</i>							
16-24 år	100,0	72,7	27,3	12,7	2,5	12,1	315
25-44 år	100,0	76,1	23,9	13,8	2,5	7,6	763
45-66 år	100,0	71,4	29,6	21,8	2,0	4,8	643
67-79 år	100,0	66,0	34,0	20,8	8,5	4,6	259
<i>Bostedslandsdel</i>							
Akershus og Oslo	100,0	71,4	28,6	15,0	4,0	9,6	448
Hedmark og Oppland	100,0	75,9	24,1	19,0	2,5	2,5	158
Østlandet ellers	100,0	71,4	28,6	18,4	1,8	8,4	391
Agder og Rogaland	100,0	71,7	28,3	18,6	4,1	5,6	269
Vestlandet	100,0	71,9	28,1	17,4	3,5	7,2	345
Trøndelag	100,0	81,1	18,9	14,3	1,7	2,9	175
Nord-Norge	100,0	71,1	28,9	18,0	3,6	7,2	194

¹ Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg

Vedleggstabell 12. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 1. kvartal 2005

	I alt	Svar- prosent ¹	Frafall i alt	Frafall			Brutto- utvalg
				Ønsket ikke å delta	Forhindret fra å delta	Ikke truffet	
I alt	100,0	62,5	37,5	20,8	2,8	13,9	1 975
<i>Kjønn</i>							
Mann	100,0	61,7	38,3	20,8	2,2	15,2	983
Kvinne	100,0	63,3	36,7	20,9	3,3	12,5	992
<i>Aldersgruppe</i>							
16-24 år	100,0	64,8	35,2	17,2	1,4	16,5	290
25-44 år	100,0	63,4	36,6	19,0	2,4	15,3	764
45-66 år	100,0	62,6	37,4	22,4	1,8	13,2	660
67-79 år	100,0	57,1	42,9	26,3	8,1	8,5	259
<i>Bostedslandsdel</i>							
Akershus og Oslo	100,0	57,5	42,5	18,6	1,5	22,4	457
Hedmark og Oppland	100,0	65,5	34,5	20,0	7,9	6,7	165
Østlandet ellers	100,0	66,8	33,2	21,1	2,4	9,7	380
Agder og Rogaland	100,0	58,9	41,1	22,1	4,6	14,3	280
Vestlandet	100,0	64,4	35,6	24,5	2,4	8,8	331
Trøndelag	100,0	69,1	30,9	20,0	0,6	10,3	165
Nord-Norge	100,0	59,9	40,1	18,8	2,0	19,2	197

¹ Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg

Vedleggstabell 13. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 2. kvartal 2005

	I alt	Svar- prosent ¹	Frafall i alt	Frafall			Brutto- utvalg
				Ønsket ikke å delta	Forhindret fra å delta	Ikke truffet	
I alt	100,0	65,3	34,7	20,4	3,2	11,1	1 987
<i>Kjønn</i>							
Mann	100,0	65,0	35,0	18,1	4,0	13,0	996
Kvinne	100,0	65,6	34,4	22,7	2,4	9,3	991
<i>Aldersgruppe</i>							
16-24 år	100,0	65,7	34,3	15,5	2,4	16,5	297
25-44 år	100,0	67,3	32,7	18,7	1,9	12,1	777
45-66 år	100,0	64,4	35,6	22,7	3,6	9,4	693
67-79 år	100,0	60,5	39,5	25,9	7,7	5,9	220
<i>Bostedslandsdel</i>							
Akershus og Oslo	100,0	61,3	38,7	23,0	3,7	12,0	465
Hedmark og Oppland	100,0	68,7	31,3	14,1	3,1	14,1	163
Østlandet ellers	100,0	63,2	36,8	21,2	2,4	13,2	378
Agder og Rogaland	100,0	67,5	32,5	19,9	3,7	8,9	271
Vestlandet	100,0	68,5	31,5	19,0	3,3	9,2	337
Trøndelag	100,0	64,9	35,1	22,8	2,9	9,4	171
Nord-Norge	100,0	67,3	32,7	18,8	3,5	10,4	202

¹ Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg

Vedleggstabell 14. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 3. kvartal 2005

	I alt	Svar- prosent ¹	Frafall i alt	Frafall			Brutto- utvalg
				Ønsket ikke å delta	Forhindret fra å delta	Ikke truffet	
I alt	100,0	65,0	35,0	20,8	2,2	12,1	1 967
<i>Kjønn</i>							
Mann	100,0	66,1	33,9	19,4	2,2	12,4	975
Kvinne	100,0	63,9	36,1	22,2	2,2	11,7	992
<i>Aldersgruppe</i>							
16-24 år	100,0	71,4	28,6	13,3	1,5	13,8	332
25-44 år	100,0	62,8	37,2	20,8	1,6	14,8	759
45-66 år	100,0	66,8	33,2	21,4	2,2	9,5	630
67-79 år	100,0	58,1	41,9	29,3	4,9	7,7	246
<i>Bostedslandsdel</i>							
Akershus og Oslo	100,0	61,7	38,3	19,1	4,0	15,1	470
Hedmark og Oppland	100,0	71,2	28,8	19,9	0,7	8,2	146
Østlandet ellers	100,0	61,7	38,3	24,1	0,8	13,4	373
Agder og Rogaland	100,0	70,6	29,4	18,5	1,4	9,4	286
Vestlandet	100,0	63,7	36,3	21,9	2,7	11,7	333
Trøndelag	100,0	73,4	26,6	17,2	2,4	7,1	169
Nord-Norge	100,0	61,1	38,9	23,7	1,6	13,7	190

¹ Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg

Vedleggstabell 15. Svarprosent og frafallsårsaker etter IOs kjønn, aldersgruppe og bostedslandsdel. 4. kvartal 2005

	I alt	Svar- prosent ¹	Frafall i alt	Frafall			Brutto- utvalg
				Ønsket ikke å delta	Forhindret fra å delta	Ikke truffet	
I alt	100,0	65,4	34,6	19,4	2,4	12,8	1977
<i>Kjønn</i>							
Mann	100,0	65,6	34,4	18,1	1,2	15,1	985
Kvinne	100,0	65,1	34,9	20,7	3,6	10,6	992
<i>Aldersgruppe</i>							
16-24 år	100,0	66,0	34,0	15,5	1,0	17,5	297
25-44 år	100,0	65,6	34,4	16,7	1,9	15,8	790
45-66 år	100,0	67,1	32,9	21,9	1,6	9,5	638
67-79 år	100,0	59,5	40,5	25,8	7,9	6,8	252
<i>Bostedslandsdel</i>							
Akershus og Oslo	100,0	59,0	41,0	19,6	4,1	17,2	459
Hedmark og Oppland	100,0	65,1	34,9	21,9	3,0	10,1	169
Østlandet ellers	100,0	65,6	34,4	20,6	1,3	12,5	378
Agder og Rogaland	100,0	70,7	29,3	16,7	1,0	11,5	287
Vestlandet	100,0	67,9	32,1	20,6	1,9	9,5	315
Trøndelag	100,0	72,3	27,7	17,3	2,3	8,1	173
Nord-Norge	100,0	61,7	38,3	17,9	3,1	17,3	196

¹ Nettoutvalg i forhold til bruttoutvalg

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

- 2006/23 T. Tveiekrem Sæter og I. T. Holmen: Prisindeks for bilutleie. 31s.
- 2006/24 Ø. Linnestad og G.M. Molseth: Forprosjekt "Godstransport på kysten". 66s.
- 2006/25 K. Loe Hansen: Indikatorer på kjemikalieområdet- Risiko for skade på helse og miljø grunnet bruk av kjemiske stoffer. 46s.
- 2006/26 A. Akselsen, S. Lien og Ø. Sivertstøl: FD-Trygd. Variabelliste. 58s.
- 2006/27 J. Heldal og A. Rusti: Om samordning av utvalg ved bruk av PRN-tall. 29s.
- 2006/28 C. Nordseth og Ø. Sivertstøl: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Fødsels- og sykepenger, 1992-2003. 134s.
- 2006/29 A. Linderud: Verdipapirstatistikk. Dokumentasjonsnotat. 54s.
- 2006/30 V.V. Holst Bloch, H. Høye, M. Steinnes og J.K. Undelstveit: Kartbasert rapportering i KOSTRA - en mulighetsstudie. 50s.
- 2006/31 E. Høydal: Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse av sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge i 1995-2004. 67s.
- 2006/32 E. Cometa Rauan: Undersøking om foreldrebetaling i barnehagar, januar 2006. 46s.
- 2006/33 T. Skarðhamar: Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestilige innvandrere. En analyse av fødselskullet 1977. 36s.
- 2006/34 N. Hagesæther og L-C. Zhang: Om arbeidsledighet i AKU og Arena. 19s.
- 2006/35 T. Hægeland, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum: Skoleresultater 2005. En kartlegging av karakterer fra grunnskoler og videregående skoler i Norge. 83s.
- 2006/36 S. Skaare: Undersøkelse om «Utbrenthet i enkelte yrker» 2005. Dokumentasjonsrapport. 68s.
- 2006/37 O.F. Vaage: Barn og unges idrettsdeltakelse og foreldres inntekt. Analyse med data fra Levekårsundersøkelsen 2004. 31s.
- 2006/38 A. Vedø og L. Solheim: En praktisk innføring i utvalgsplanlegging. 40s.
- 2006/39 H.C. Hougen: Samordnet levekårsundersøkelse 2005 - tverrsnittsundersøkelsen. Dokumentasjonsrapport. 156s.
- 2006/40 T. Nøtnæs, S. Bytingsvik og B. Hole: Resultater fra brukertesting av ssb.no. 34s.
- 2006/41 KOSTRA. Arbeidsgrupperapporter 2006. 169s.
- 2006/42 T. Gulbrandsen: Levekårsundersøkelse blant studenter. Dokumentasjonsrapport. 66s.
- 2006/43 A-G. Jørstad: Overvåkingssystemet for bedrifter i Bof. 19s.
- 2006/44 M. høstmark og B.O. Lagerstrøm: Undersøkelse om Arbeidsmiljø: Destruktiv atferd i arbeidslivet. Dokumentasjonsrapport. 43s.
- 2006/45 T.K. Schjerven og K.Å. Wass: Faglig modell og rammeverk i StatRes. 67s.
- 2006/47 K. Henriksen: Utvalgsplan til konsumprisindeksens nye matvareindeks - Basert på strekkodedata. 23s.
- 2006/48 A.B. Thorud, D. Rafat, S. Ferstad og E. Vinju: Tverrgående revisjon i KOSTRA - Bedring av påliteligheten i nøkkeltallene. 65s.